

15. NODAĻA

PLAŠĀKA DROŠĪBAS INSTITŪCIJU STRUKTŪRA

Apvienoto Nāciju Organizācija (ANO)

Eiropas Drošības un sadarbības organizācija (EDSO)

Eiropas Savienība (ES)

Rietumeiropas Savienība (WEU)

Eiropas Padome

PLAŠĀKA DROŠĪBAS INSTITŪCIJU STRUKTŪRA

APVIENOTO NĀCIJU ORGANIZĀCIJA (ANO)

Apvienoto Nāciju Organizācijas hartu 1945. gada 26. jūnijā Sanfrancisko parakstīja 50 valstis. 1945. gada 24. oktobrī Apvienoto Nāciju Organizācija sāka formāli darboties.

ANO hartas 51. pants paredz visu NATO dalībvalstu neatņemamas tiesības uz individuālu vai kolektīvu paš aizsardzību. Tas arī sankcionē attiecīgas darbības, ko šīs valstis varētu veikt savu tiesību īstenošanai līdz laikam, kad Drošības padome būs pieņēmusi nepieciešamos lēmumus starptautiskā miera un drošības saglabāšanai. Papildus šis pants izvirza noteikumus, ka par attiecīgajiem pasākumiem, kurus dalībvalstis varētu veikt šī panta nosacījumu ietvaros, nekavējoties ir jāziņo Drošības padomei. Turklāt šie pasākumi nekādā veidā neietekmēs Drošības padomes pilnvaras un atbildību pieņemt lēmumu par jebkurām darbībām, kuras tā uzskatītu par nepieciešamām, lai saglabātu vai atjaunotu starptautisko mieru un drošību.

Apvienoto Nāciju Organizācijas hartas saistībai ar Ziemeļatlantijas Aliansi ir divkārsa nozīme. Pirmkārt, tā nosaka Alianses izveidošanas tiesisko pamatu; otrkārt, tā nosaka vispārēju ANO Drošības padomes atbildību par starptautisko mieru un drošību. Šie divi pamatprincipi ir iekļauti Ziemeļatlantijas Līgumā, kas tika parakstīts 1949. gada 4. aprīlī Vašingtonā. Līguma preambula jau pašā sākumā skaidri pasaka, ka ANO Harta ir pamatstruktūra, kuras ietvaros darbojas Alianse. Ievadā Alianses dalībvalstis atkārtoti apstiprina uzticību Hartas mērķiem un principiem. Līguma 1. pantā tās arī apņemas risināt starptautiskus strīdus mierīgā ceļā un saskaņā ar Hartas mērķiem, un atturēties no draudu vai spēka pielietošanas jebkurā veidā, kas neatbilst ANO uzdevumiem. Līguma 5. pantā ir tieša norāde uz Hartas 51. pantu, kas aizstāv Hartas parakstītāju valstu tiesības individuāli vai kolektīvi veikt darbības, ko tās uzskata par nepieciešamām paš aizsardzībai, ieskaitot bruņotu spēku lietošanu; kā arī dod solījumu, ka dalībvalstis pārtrauks bruņotu spēku lietošanu, lai atjaunotu un uzturētu drošību Ziemeļatlantijas telpā, kad ANO Drošības padome pati būs pieņēmusi nepieciešamos lēmumus par miera un drošības atjaunošanu un uzturēšanu.

Turpmākas atsauces uz ANO hartu parādās Ziemeļatlantijas līguma 7. pantā, kurš atgādina Alianses dalībvalstīm to tiesības un saistības Hartas ietvaros, un atkārtoti apstiprina primāro ANO Drošības padomes atbildību par miera un drošības saglabāšanu. Noslēgumā, Līguma 12. pantā ir iekļauts līguma noteikums, kas dod iespēju to pārskatīt pēc desmit gadiem, ja kāda no

pusēm to pieprasa. Tas paredz, ka pārskatīšanas process tiktu veikts, vadoties pēc jaunākajām attīstības tendencēm, kas ietekmē mieru un drošību Ziemeļatlantijas telpā, ieskaitot vispārēju un reģionālu drošības vienošanos izstrādāšanu ANO Hartas ietvaros.

Ziemeļatlantijas līgums stājās spēkā 1949. gada 24. augustā. Neviena no šī Līguma pusēm nav prasījusi tā pārskatīšanu 12. panta ietvaros, lai gan katrā tās attīstības pakāpē Alianse ir veikusi Līguma īstenošanas nepārtrauktu pārskatīšanu tās drošības mērķu dēļ. Tieša saikne starp Līgumu un Hartu ir un būs nemainīgs Alianses pamatprincips.

Kopš 1949. gada līdz mūsdienām formālā saikne starp Apvienoto Nāciju Organizāciju un Ziemeļatlantijas Aliansi ir palikusi nemainīga. To vēlreiz apliecina nozīmīgā juridiskā saistība starp šo organizāciju attiecīgajiem dibināšanas dokumentiem. Kontakti starp Apvienoto Nāciju Organizācijas un Alianses institūcijām šī perioda lielākajā daļā bija ierobežoti gan iespēju, gan satura ziņā. 1992. gadā bijušās Dienvidslāvijas konflikta kontekstā situācija mainījās.

1992. gada jūlijā uz augošā Dienvidslāvijas konflikta fona NATO kuģi, kas piederēja Alianses Vidusjūras Pastāvīgās gatavības jūras spēkiem, palīdzot NATO Jūras patruļlidmašīnām, uzsāka novērošanas operāciju Adrijas reģionā, atbalstot Apvienoto Nāciju Organizācijas ieroču embargo pret visām bijušās Dienvidslāvijas republikām. 1992. gada novembrī NATO un Rietumeiropas Savienība (WEU) uzsāka pastiprinātas operācijas, atbalstot ANO Drošības padomes rezolūcijas ar mērķi novērst konflikta eskalāciju, jo reģionā papildus tika iepludināti ieroči.

Alianses gatavību atbalstīt miera uzturēšanas operāciju ANO Drošības padomes vadībā NATO ārlietu ministri formāli izteica 1992. gada decembrī. Jau veiktās NATO valstu individuālās darbības un Alianses sastāvā tika pārskatītas un Alianse norādīja, ka tā ir gatava sniegt pozitīvu atbildi tālākām iniciatīvām, kuras ANO Drošības padome varētu pieņemt, meklējot Alianses palīdzību šajā jomā.

Tika veikti vairāki pasākumi, ieskaitot kopējas jūras operācijas NATO Padomes un WEU Padomes vadībā; NATO gaisa operācijas; ciešs atbalsts Apvienoto Nāciju Organizācijas aizsardzības spēkiem (UNPROFOR); gaisa uzlidojumi ANO "Drošības zonu" aizsardzībai; neparedzētu situāciju plānošana, kuras varētu veikt ANO. Šie pasākumi un pamatprincipi, uz kuriem tie balstās, ir aprakstīti 5. nodaļā.

1995. gada decembrī, pamatojoties uz Bosnijas Miera līgumu, ko parakstīja Parīzē 14. decembrī, NATO tika dots Apvienoto Nāciju Organizācijas mandāts, kas tika balstīts uz Drošības padomes 1031. rezolūciju, nodrošināt Miera līguma militāro darbību īstenošanu. NATO vadītie

Miera nodrošināšanas spēki (IFOR) 16. decembrī uzsāka mandātu izpildīšanas operācijas. Sīkāka informācija par IFOR darbību un NATO vadītajiem Stabilizācijas spēkiem (SFOR), kas tos nomainīja 1996. gada decembrī, arī ir sniegta 5. nodaļā. Šo mandātu pildīšanas laikā abi starptautiski veidotie spēki Bosnijā-Hercegovinā cieši sadarbojās ar citām starptautiskām organizācijām un humānām aģentūrām, tai skaitā ar ANO Augsto komisāru bēgļu lietās (UNHCR) un ANO Starptautiskajiem policijas spēkiem (IPTF).

1998. gada februārī pēc sarunām ar SFOR spēku atbalstītājiem ārpus NATO Ziemeļatlantijas Padome paziņoja, ka, pamatojoties uz attiecīgo ANO Drošības padomes mandātu, NATO ir gatava organizēt un vadīt daudznacionālus spēkus, lai turpinātu darbu Bosnijā-Hercegovinā pēc SFOR mandāta beigām 1998. gada jūnijā. Jaunizveidotie spēki saglabāja iepriekšējo "SFOR" spēku nosaukumu, norādot uz nepieciešamību Bosnijas situācijas stabilizācijai arī turpmāk un veidojot pamatu ilgstošam mieram reģionā.

Jau pašā konflikta sākumā Kosovā 1998. gadā un visā krīzes laikā tika uzturēti cieši kontakti starp ANO ģenerālsekretāru un NATO ģenerālsekretāru. Alianses veiktās aktivitātes, atbalstot ANO Drošības padomes rezolūcijas konflikta laikā un pēc tam, kā arī Kosovas spēku (KFOR) loma, kas izveidoti pamatojoties uz ANO Drošības padomes 1999. gada 12. jūnija 1244. rezolūciju, ir aprakstītas 5. nodaļā.

Ārpus bijušās Dienvidslāvijas konteksta, saskaroties ar citiem draudiem mieram pasaulē, NATO valstis, kaut arī neiesaistījās kā Alianse, sniedza savu atbalstu un arī balsoja par ANO Drošības padomes un ANO ģenerālsekretāra aktivitātēm, lai novērstu konfliktus un atjaunotu starptautisko likumu darbību. 1998. gada sākumā, īstenojot ANO Drošības padomes Irākas rezolūciju starptautiskā inspekciju režīma kontekstā, Alianse aicināja Irāku izpildīt attiecīgās prasības, lai nodrošinātu masu iznīcināšanas ieroču identifikāciju un likvidēšanu.

1998. gada 25. februārī NATO ģenerālsekretārs nāca klajā ar paziņojumu, kurā apsveica Apvienoto Nāciju Organizācijas ģenerālsekretāra panākto vienošanos ar Irāku par Irākas krīzes diplomātisku risinājumu. Viņš atzinīgi novērtēja diplomātiskos centienus un starptautiskās sabiedrības apņēmību, ieskaitot NATO Sabiedrotos, un uzsvēra nepieciešamību pilnībā izpildīt visas attiecīgās ANO Drošības padomes rezolūcijas. Kad Ziemeļatlantijas Padome atkal apsprieda situāciju Irākā 1998. gada 4. martā, tā apsveica ANO Drošības padomes vienbalsīgi pieņemto 1154. rezolūciju, kas saistīta ar panākto vienošanos īstenošanu starp ANO ģenerālsekretāru un Irāku. Padome izteica savu atbalstu attiecīgajam ANO lēmumam un uzsvēra nepieciešamību garantēt stabilitāti Līča reģionā, lai panāktu Eiroatlantijas telpas drošību.

Kā juridiskas tā arī stipras praktiskas saiknes pastāv starp ANO hartu un Ziemeļatlantijas līgumu - no vienas puses, un arī starp ANO un Alianses institūcijām - no otras puses. Abi šie elementi sniedz plašāku ieguldījumu institucionālai struktūrai, kurā darbojas Alianse. Citas institucionālās attiecības, kas sniedz ieguldīju šai iekārtai, ir aprakstītas zemāk.

EIROPAS DROŠĪBAS UN SADARBĪBAS ORGANIZĀCIJA (EDSO)¹

Eiropas Drošības un sadarbības organizācija (EDSO), kas pirms tam saucās Eiropas Drošības un sadarbības konference (CSCE), sākumposmā bija politisko konsultāciju process, iesaistot dalībvalstis no Eiropas, Vidusāzijas un Ziemeļamerikas. 1995. gadā tā kļuva par organizāciju.

CSCE procesa izveidošana 1972. gadā un tā attīstība ļāva pieņemt Helsinku Noslēguma dokumentu 1975. gadā. Šajā dokumentā tika iekļauti plaši starptautisko attiecību standarti un saistības, kas nosaka attiecības starp dalībvalstīm, kā arī pasākumus, kas veicina savstarpējo uzticību, īpaši politiski militārajā jomā, cilvēktiesību un fundamentālo brīvību ievērošanu, sadarbību ekonomikas, kultūras, tehniskajā un zinātnes jomā.

EDSO institūcijas

1990. gada 21. novembrī EDSO galotņu tikšanās laikā, kurā piedalījās 34 tā brīža dalībvalstis, tika pieņemta Parīzes harta Jaunai Eiropai. Saskaņā ar Hartu tika izveidota EDSO ārlietu ministru padome kā centrālais forums regulārām politiskām konsultācijām. Tika izveidota arī Vecāko amatpersonu komiteja, kas izskata nozīmīgus aktuālus jautājumus, sagatavo Padomes darbu un īsteno tās pieņemtos lēmumus, un trīs EDSO pastāvīgās institūcijas: sekretariāts Prāgā (vēlāk pievienots ģenerālsekretariātam Vīnē),

1 Dalībvalstis: Albānija, ASV, Apvienotā Karaliste, Anđora, Armēnija, Austrija, Azerbaidžāna, Baltkrievija, Beļģija, Bosnija-Hercegovina, Bulgārija, Čehija, Dānija, Dienvidslāvijas Federatīvā Republika**, Francija, Grieķija, Gruzija, Horvātija, Igaunija, Islande, Itālija, Īrija, Kanāda, Kazahstāna, Kipra, Kirgīzijas Republika, Krievijas Federācija, Latvija, Lietuva, Lihtenšteina, Luksemburga, bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika*, Malta, Moldāvija, Monako, Nīderlande, Norvēģija, Polija, Portugāle, Rumānija, Sanmarīno, Slovākija, Slovēnija, Somija, Spānija, Svētais Krēsls, Šveice, Tadžikija, Turcija, Turkmenistāna, Ukraina, Ungārija, Uzbekistāna, Vācija, Zviedrija,

* Turcija atzīst Maķedonijas Republiku ar tās konstitucionālo nosaukumu.

** Dienvidslāvija tika izslēgta no EDSO 1992. gada 8. jūlijā, jo tā uzsāka Bosnijas-Hercegovinas konfliktu. Pēc tam, kad Vojislavs Kostunica tika ievēlēts par prezidentu 2000. gada septembrī, Dienvidslāvijas Federatīvā Republika tika uzņemta EDSO 2000. gada 10. novembrī kā 55. dalībvalsts.

Konfliktu novēršanas centrs Vīnē un Brīvu vēlēšanu birojs Varšavā (vēlāk pārdēvēts par Demokrātisko institūciju un cilvēktiesību biroju (ODIHR)).

1991. gada 19. jūnijā Berlīnē notika pirmā ārlietu ministru padomes tikšanās. Padome apstiprināja konsultāciju un sadarbības mehānismu ārkārtas situācijās EDSO darbības telpā. Šis mehānisms tika izmantots bijušās Dienvidslāvijas un Kalnu Karabahas gadījumos.

1992. gada 9. jūlijā, konsultāciju laikā par Helsinku procesa tālāko attīstību, EDSO dalībvalstu valstu un valdību vadītāji pieņēma Helsinku deklarāciju ar nosaukumu "Pārmaiņu uzdevumi". Deklarācija atainoja panākto vienošanos par tālāku EDSO institūciju stiprināšanu, izveidojot Augstā komisāra posteni minoritāšu jautājumos un attīstot agrās brīdināšanas, konflikta novēršanas un krīzes situāciju noregulēšanas struktūras, ieskaitot faktu iegūšanas un speciālo jautājumu ziņotāju misijas.

Stokholmas tikšanās laikā Ārlietu ministru padome 1992. gada 14. decembrī pieņēma Samierināšanas un arbitražas konvenciju EDSO ietvaros. Tika nolemts izveidot arī EDSO ģenerāļsekretāra posteni.

Tikšanās laikā Romā 1993. gada 1. decembrī Ārlietu ministru padome apstiprināja jaunās organizatoriskās izmaiņas, ieskaitot Pastāvīgās komitejas izveidošanu, kas ir pirmā pastāvīgā EDSO struktūra politiskām konsultācijām un lēmumu pieņemšanai, un vienota ģenerāļsekretariāta izveidošanu. Abas šīs struktūras atrodas Vīnē. Ārlietu ministri arī izteica bažas par reģionālo konfliktu skaitu un apmēriem, un atkārtoti apstiprināja apņemšanos atrisināt šos konfliktus, īpaši bijušās Dienvidslāvijas teritorijā. Tika veiktas attiecīgas darbības EDSO iespēju palielināšanai krīzes situāciju noregulēšanas un konfliktu novēršanas jomā, un panākta vienošanās par nepieciešamību attīstīt attiecības ar citām Eiropas un transatlantiskajām organizācijām.

1994. gadā Budapeštas tikšanās laikā tika pieņemti vairāki institucionāli lēmumi EDSO stiprināšanai, tai skaitā par CSCE nosaukuma maiņu, kas turpmāk tiks saukta par Eiropas Drošības un sadarbības organizāciju (EDSO); par nākamās EDSO galotņu tikšanās plānošanu Lisabonā 1996. gadā; Vecāko amatpersonu komitejas aizvietošanu ar Vecāko amatpersonu padomi, kura tiktos vismaz divas reizes gadā, kā arī pirms ministru padomes sanāksmēm, un tiktos sasaukta arī kā Ekonomikas forums; Pastāvīgās padomes (agrāk Pastāvīgās komitejas) izveidošanu, kas tiktos Vīnē kā regulāra politisko konsultāciju un lēmumu pieņemšanas institūcija; kā arī CSCE uzņemto saistību implementācijas pārskata procesa plānošanu Vīnē pirms katras valstu un valdību vadītāju sanāksmes.

Budapeštas galotņu tikšanās laikā EDSO valstis deklarēja savu politisko gribu izvietot daudznacionālus EDSO miera uzturēšanas spēkus Kalnu

Karabahā pēc tam, kad puses būs panākušas vienošanos par bruņota konflikta pārtraukšanu.

EDSO galotņu sanāksmē 1999. gada novembrī Stambulā tika nolemts stiprināt politisko konsultāciju procesu EDSO ietvaros, izveidojot Sagatavošanas komiteju Pastāvīgās padomes pakļautībā, kā arī Operāciju centru, lai plānotu un veiktu EDSO praktiskās operācijas.

Drošības dialogs, ieroču kontrole, atbruņošanās un uzticības un drošības veicināšanas pasākumi (CSBM)

Nozīmīgs pagrieziena punkts EDSO darbībā, kas saistīta ar Uzticības un drošības veicināšanas pasākumiem (CSBM), bija 1986. gadā Stokholmas tikšanās laikā parakstītais dokuments, kas vēlāk tika paplašināts un uzlabots Vīnes 1990. un 1992. gada dokumentos. Helsinku procesa tālākās attīstības sanāksmē 1992. gada jūlijā dalībvalstis nolēma Vīnē izveidot EDSO Forumu sadarbībai drošības jomā (FSC), kura pārraudzībā šobrīd notiek drošības dialogs un sarunas par ieroču kontroli, atbruņošanās un uzticības un drošības veicināšanas pasākumiem.

Forums tika atklāts 1992. gada 22. septembrī. Nākamo divu gadu laikā saskaņā ar mandātu "Tūlītēju darbību programma", par kuru tika panākta vienošanās Helsinkos, Foruma ietvaros tika uzsāktas sarunas par veselu dokumentu sēriju, kas saistīta ar ieroču kontroles, atbruņošanās un uzticības un drošības veicināšanas pasākumiem, drošības uzlabošanu, sadarbību un konfliktu novēršanu.

Tūlītēju darbību programmas ietvaros 1994. gada decembrī, sagatavojot EDSO Budapeštas galotņu tikšanos, tika panākta vienošanās par diviem turpmākiem elementiem: Vīnes Dokumenta (Vīnes Dokuments 1994) jaunu versiju, aizstājot iepriekšējos Stokholmas un Vīnes Dokumentus un iekļaujot Aizsardzības plānošanas un militāro kontaktu un sadarbības tekstu, par kuru vienošanās tika panākta 1993. gadā; kā arī par dokumentu, kas saistīts ar Globālu militārās informācijas apmaiņu. Pašā galotņu tikšanās dokumentā tika iekļauti jauni principi par ieroču neizplatīšanu un tas kalpoja kā nozīmīgs solis uz priekšu, lai vienotos par politiski militāro drošības aspektu vadības kodeksu, kuri ietvēra nozīmīgas jaunas apņemšanās par bruņoto spēku demokrātisko kontroli un lietošanu.

Parasto ieroču jomā EDSO Parīzes galotņu tikšanās laikā 1990. gada 19. novembrī 22 NATO un toreizējā Varšavas līguma valstis parakstīja tālejošu Līgumu par parastajiem bruņotajiem spēkiem Eiropā (CFE), kas ierobežo konvencionālos spēkus Eiropā no Atlantijas okeāna līdz Urālu kalniem. Līgums stājās spēkā 1992. gada 9. novembrī. Pēc tā parakstīšanas sekoja

sarunas par CFE-1A Noslēguma aktu, kas noteica militārā personāla ierobežojumus, kā arī papildu stabilizējošus pasākumus. Šis dokuments tika parakstīts Helsinku galotņu tikšanās laikā Helsinkos 1992. gada 10. jūlijā.

1995. gada Deitonas Miera līgums sniedza mandātu CSBM sarunām starp Bosnijas-Hercegovinas un Ieroču kontroles režīma pusēm, kā arī starp Deitonas līgumā iesaistītajām pusēm. Šīs sarunas notika EDSO ietvaros 1996. gadā. EDSO prezidējošā priekšsēdētāja (CIO) personīgie pārstāvji vadīja sarunas un veica darbības, kas saistītas ar to īstenošanu. Attiecīgā vienība EDSO Sekretariātā Vīnē ir atbildīga par nepieciešamo inspekciju organizēšanu, kurās piedalās dažādu EDSO dalībvalstu pārstāvji.

EDSO valstu un valdību vadītāju tikšanās laikā Stambulā 1999. gada novembrī tika parakstīta CFE Līguma atjaunotā versija, kuru šobrīd ir parakstījušās 30 valstis, un atjaunotā Vīnes Dokumenta (Vīnes Dokuments 1999) versija.

1999. gadā EDSO Drošības sadarbības forums pieņēma lēmumu izstrādāt metodes mazo ieroču un vieglā bruņojuma tirdzniecības kontrolei.

Križu novēršana un krīzes situāciju noregulēšana

Saskaņā ar 1992. gada Helsinku galotņu tikšanās deklarāciju EDSO ir attīstījusi vairākas metodes, nosūtot speciālas misijas un prezidējošā priekšsēdētāja personīgos pārstāvjus uz apgabaliem, kuros iespējams reģionāls saspēlējums vai konflikti, lai apkopotu informāciju, sagatavotu ziņojumus, novērotu situāciju un sekmētu organizācijas darbību krīzes pārvaldes un konflikta novēršanas jautājumos.

Piemēram, EDSO Nacionālo minoritāšu komisāra birojam ir mandāts veikt misijas attiecīgajos reģionos un iesaistīties preventīvajā diplomātijā saspēlējuma veidošanās sākumposmā. Birojs tika izveidots 1992. gadā un tā loma ir meklēt pēc iespējas ātrāku risinājumu etniskā saspēlējuma situācijās, kas varētu apdraudēt mieru, stabilitāti un draudzīgas attiecības starp EDSO valstīm.

Divu pēdējo gadu laikā EDSO aktivitātes ir izvērstas Kosovā, Sandjakā, Vojvodinā, Skopjē, Gruzijā, Igaunijā, Tadžikijā, Moldāvijā, Latvijā, Kalnu Karabahā un Čečenijā. Kopš 1992. gada septembra EDSO veic Sankciju uzraudzības misijas Albānijā, Bulgārijā, Horvātijā un bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikā², Ungārijā un Rumānijā, lai palīdzētu veikt uzraudzību par ANO

2 Turcija atzīst Maķedonijas Republiku ar tās konstitucionālo nosaukumu.

pilnvaroto sankciju īstenošanu, kas vērstas pret Dienvidslāvijas Federatīvo Republiku (Serbiju un Montenegro).

1996. gadā, balstoties uz Deitonas Miera līgumu, EDSO organizēja vispārējās vēlēšanas Bosnijā-Hercegovinā, bet 1997. gada septembrī arī sekojošās municipālās vēlēšanas. 1997. gadā prezidējošā priekšsēdētāja personīgais pārstāvis veica aktivitātes, lai rastu politisku risinājumu krīzei Albānijā. EDSO veica arī attiecīgo vēlēšanu uzraudzību.

Kosovas konflikts un starptautisko spēku iejaukšanās, lai izbeigtu šo konfliktu un atjaunotu mieru un stabilitāti, kopumā bija viens no līdz šim lielākajiem pārbaudījumiem EDSO. Notikumu attīstība provincē joprojām izvirza nopietnas prasības pret organizāciju resursu, personāla un laika ziņā. Krīzes rezultātā ir attīstījušās aizvien ciešākas attiecības starp EDSO un NATO, kas saglabās augstu prioritāti starptautiskajā darba kārtībā vēl daudzus gadus.

No 1998. gada janvāra līdz martam EDSO organizēja Kosovas Pārbaudes misiju, lai uz vietas novērotu uguns pārtraukšanas līguma izpildi, par kuru tika panākta vienošanās pēc NATO iejaukšanās saskaņā ar ANO Drošības padomes 1199. rezolūciju. NATO paralēli veica gaisa novērošanas misiju. Abas šīs misijas tika apstiprinātas ar ANO Drošības padomes 1203. rezolūciju.

NATO izveidoja speciālu militāro uzdevumu vienību, kuras uzdevums bija veikt EDSO Pārbaudes misijas ārkārtas evakuāciju konflikta atjaunošanās gadījumā.

EDSO misija novēroja cilvēktiesību pārkāpumus abās etniskā dalījuma pusēs un secināja, ka ir milzīgs pierādījumu apjoms, kas norāda uz Kosovas albāņu ciešanām, kuras radījušas Dienvidslāvijas un Serbijas militārās un drošības spēku vienības.

1999. gada sākumā situāciju Kosovā atkal apdraudēja provokācijas akti no abu etnisko grupu pusēm. Daži no šiem incidentiem tika atrisināti ar EDSO Pārbaudes misijas dalībnieku starpniecību, bet situāciju tālāk saasināja serbu ofensīvas eskalācija pret Kosovas albāņiem 1999. gada janvāra vidū. Tā kā Serbijas spēki traucēja un padarīja neiespējamu misijas uzdevumu realizāciju, 1999. gada 20. martā Kosovas Pārbaudes misija bija spiesta atstāt reģionu.

EDSO Pastāvīgā padome 1999. gada 1. jūlijā izveidoja EDSO misiju Kosovā (OMIK), lai vispārējās Apvienoto Nāciju Organizācijas misijas Kosovā (UNMIK) ietvaros uzņemtos vadošo lomu darbībās, kas saistītas ar institūciju un demokrātijas veidošanu un cilvēktiesībām. Kopš tā laikā EDSO Misija ir izveidojusi vairākus birojus un reģionālus centrus visā Kosovas teritorijā, kas darbojas kopā ar citām starptautiskām un nevalstiskām organizācijām, lai veidotu demokrātisku un stabilu Kosovas nākotni. Tās darbs ietver

demokrātisku politisko partiju veidošanas veicināšanu, kontaktu veidošanu ar nevalstiskām organizācijām un civilām struktūrām, cilvēktiesību jautājumu risināšanu un cilvēktiesību jautājumu un aizsardzības apmācības integrēšanu sociālajās struktūrās, piedalīšanos tiesisku institūciju veidošanā, policijas veidošanu un apmācību, ar pilsoņu un vēlētāju reģistrāciju saistīto problēmu risināšanu un palīdzību mediju, radio un televīzijas pārraides struktūru veidošanā, lai veicinātu preses un informācijas brīvību Kosovā.

EDSO drošības modelis

Budapeštas galotņu tikšanās laikā 1994. gada 5. un 6. decembrī EDSO valstu un valdību vadītāji uzsāka plašu un vispārēju diskusiju par visiem drošības aspektiem, izstrādājot drošības koncepciju 21. gadsimtam, ņemot vērā dalībvalstu debātes par šo tematu.

1996. gada Lisabonas tikšanās Deklarācija par kopēju un vispārēju Eiropas drošības modeli 21. gadsimtā atkārtoti apstiprināja, ka drošība Eiropā prasa plašu sadarbību un koordināciju starp dalībvalstīm un Eiropas un transatlantiskajām organizācijām, un noteica EDSO kā forumu, kas ir īpaši labi piemērots šādu organizāciju un institūciju sadarbības veicināšanai. Galotņu sanāksmes laikā tika uzsākts darbs pie Eiropas Drošības hartas, kuras mērķis ir stiprināt drošību un stabilitāti reģionā un uzlabot EDSO operacionālās iespējas. Deklarācija arī puda EDSO nodomus stiprināt sadarbību ar citām drošības organizācijām, kuras ir atklātas un kuru darbības ir paredzamas, kuru dalībvalstis individuāli vai kolektīvi pakļaujas EDSO principiem un saistībām un kuru dalība šajās organizācijās ir balstīta uz atklātības un brīvprātības principiem.

Nākošais solis Drošības modeļa veidošanā bija EDSO galotņu tikšanās Kopenhāgenā 1997. gada decembrī, kuras laikā tika sagatavotas vadlīnijas Eiropas Drošības hartas dokumenta izstrādāšanai. Šīs sanāksmes laikā tika pieņemta arī Kopējā koncepcija kooperācijas attīstībai starp savstarpēji pastiprinošām institūcijām³.

3 "Savstarpēji pastiprinošo institūciju" koncepcija drošības jomā iepriekš attiecās uz "savstarpēji saistītām institūcijām" un šis termins ir atrodams Romas Deklarācijā par mieru un sadarbību, kuru izdeva NATO galotņu tikšanās laikā Romā 1991. gada novembrī. Deklarācija atzina, ka izaicinājumus, ar kuriem būs jāsaskaras jaunajai Eiropai, nevarēs atrisināt tikai viena vienīga institūcija, bet tikai savstarpēji saistītu institūciju struktūra, apvienojot kopā Eiropas un Ziemeļamerikas valstis. NATO valstis tādā veidā strādās un veidos jaunās Eiropas drošības arhitektūru, kurā NATO, CSCE (vēlāk EDSO), Eiropas Kopiena (vēlāk Eiropas Savienība), WEU un Eiropas Padome viena otru papildinātu un kuras ietvaros citas reģionālās sadarbības struktūras arī spēlētu nozīmīgu lomu.

Eiropas Drošības harta tika pieņemta EDSO valstu un valdību vadītāju tikšanās laikā Stambulā 1999. gada novembrī. Tajā tika ietvertas vairākas politiskas iniciatīvas: EDSO lomas attīstīšana miera uzturēšanas operācijās; Kooperatīvās drošības platformas apstiprināšana; Ātrās ekspertu palīdzības un sadarbības vienības (REACT) izveidošana, kas dotu iespēju EDSO ātri reaģēt un risināt civilos jautājumos un veikt plašas civila rakstura operācijas; EDSO iespēju veikt policijas aktivitātes paplašināšana; Operāciju centra EDSO operāciju noteiktās vietās plānošanai un izpildei; politisko konsultāciju procesa EDSO ietvaros stiprināšana, izveidojot Sagatavošanas komiteju EDSO Pastāvīgās padomes pakļautībā.

Kooperatīvās drošības platformas mērķis ir tālāk stiprināt un attīstīt abpusēju sadarbību ar kompetentām organizācijām. Stambulā valstu un valdību vadītāji izteica principiālu gatavību atbalstītu EDSO darbu un izmantot starptautisko organizāciju un institūciju resursus, kurās tās ir iesaistītas.

Alianses sadarbība ar EDSO

Kā vienīgais forums, kurā apvienojušās visas Eiropas valstis, Kanāda un Amerikas Savienotās Valstis, Eiropas Drošības un sadarbības organizācija (EDSO) ir Eiropas drošības arhitektūras galvenais komponents. Tā nodrošina visaptverošu struktūru sadarbībai cilvēktiesību, pamata brīvību, demokrātijas, likuma varas, drošības un ekonomiskos jautājumos.

Alianse aktīvi ir atbalstījusi CSCE/EDSO kopš tās izveidošanas. Tā bija viena no ierosinātajām EDSO procesa institucionalizācijai, par ko tika panākta vienošanās EDSO Parīzes galotņu tikšanās laikā 1990. gadā. Romas galotņu tikšanās laikā 1991. gada novembrī, Alianse atkārtoti apstiprināja savas saistības EDSO procesā un noteica EDSO un Alianses lomas dialoga un sadarbības veidošanā Eiropā kā savstarpēji papildinošas. Atzīstot, ka Alianses drošība ir nedalāmi saistīta ar citu Eiropas valstu drošību, Alianse uzlūkoja dialogu un kooperāciju starp dažādām drošības institūcijām kā svarīgu faktoru, kas veicina krīžu un konfliktu novēršanu un atrisināšanu.

EDSO nozīme tālāk tika uzsvēta Oslo 1992. gada jūnijā, kad Alianses ārlietu ministri izteica gatavību sniegt pieeju Alianses resursiem un prasmēm un atbalstīt miera uzturēšanas aktivitātes, par kurām atbildību uzņemtos EDSO. Šis nozīmīgais lēmums brūģēja ceļu pastiprinātai NATO sadarbībai ar EDSO - īpaši, Alianses jauno uzdevumu, piemēram, miera uzturēšanas operāciju, kontekstā.

Sākot ar 1991. gada decembri NATO dialogs un sadarbība ar partnervalstīm Centrāleiropā un Austrumeiropā, kā arī bijušajā Padomju Savienībā, tiek veidots Ziemeļatlantijas Sadarbības padomes (NACC) ietvaros. NACC sasniedza

reālus rezultātus vairākās nozīmīgās sfērās, ieskaitot labu kaimiņattiecību veicināšanu, atbrūņošanu, ieroču kontroli un sadarbību miera uzturēšanā. Šis process noteica CSCE/EDSO lomu šajos jautājumos un tika panākts būtisks ieguldījums NATO sabiedroto un partnervalstu sadarbības stiprināšanā.

Ciešākas partnerattiecības starp NATO un tās NACC partneriem sāka veidoties 1997. gadā, kad NACC tika aizstāts ar Eiroatlantijas Partnerības padomi (EAPC). EAPC nodrošina vispārējo ietvaru NATO un tās partnervalstu savstarpējai sadarbībai, ieskaitot Partnerattiecības mieram (PfP), un paceļ šīs attiecības kvalitatīvi jaunā līmenī. Struktūra, kas zināma kā Miera uzturēšanas sadarbības politiski militārās vadības komiteja/ad hoc grupa (PMSC/AHG) un kas darbojas EAPC ietvaros, nodrošina nozīmīgu institucionālo saikni ar EDSO. EDSO prezidējošā priekšsēdētāja pārstāvis regulāri apmeklē šīs sanāksmes un sniedz ziņojumus par aktuāliem EDSO jautājumiem, kas saistīti ar grupas darbu. Šī formālā vienošanās ir īpaši svarīga miera uzturēšanas jautājumos. Tā kalpo kā pierādījums atklātai sadarbībai miera uzturēšanā EAPC un PfP ietvaros.

Kopš galotņu tikšanās Budapeštā 1994. gada decembrī EDSO ir iesaistījies plašās un visaptverošās diskusijās par visiem drošības aspektiem ar mērķi izveidot drošības koncepciju 21. gadsimtam.

1996. gada decembrī Lisabonas valstu un valdību vadītāju izdotajā deklarācijā par kopējo un vispārējo drošības modeli 21. gadsimtā EDSO valstu un valdību vadītāji atkārtoti apstiprināja, ka Eiropas drošībai ir nepieciešama plaša sadarbība un koordinācija starp dalībvalstīm un Eiropas un Transatlantijas organizācijām. Alianse ir sekmējusi EDSO diskusijas par drošības modeli šajā kontekstā.

1997. gada Madrides deklarācijā par Eiroatlantijas drošību un sadarbību NATO valstu un valdību vadītāji atzina EDSO par visaptverošāko visas Eiropas drošības organizāciju. Viņi uzsvēra EDSO būtisko lomu miera, stabilitātes un drošības nodrošināšanai Eiropā, un apstiprināja EDSO pieņemtos principus un saistības kā pamatu vispārējas un kooperatīvas Eiropas drošības struktūras veidošanā.

Madridē NATO arī uzsvēra tās nepārtraukto atbalstu gan EDSO darbam pie Kopējā un visaptveroša drošības modeļa Eiropai 21. gadsimtā, gan arī idejai par Eiropas Drošības hartas izstrādāšanu saistībā ar lēmumiem, kas tika pieņemti EDSO Lisabonas galotņu sanāksmē 1996. gadā.

Kopējā koncepcija par sadarbības attīstību starp savstarpēji pastiprinošām institūcijām, par kuru vienošanās tika panākta EDSO ministru tikšanās laikā Kopenhāgenā 1997. gada decembrī, norāda uz principiem un saistībām, kas nepieciešamas sadarbības attīstīšanai starp savstarpēji

pastipriņošām organizācijām un institūcijām Kooperatīvās drošības platformas ietvaros. Dalībvalstis apņemas kopīgi strādāt attiecīgo organizāciju un institūciju ietvaros, lai nodrošinātu organizāciju un institūciju pakļaušanos Platformas principiem. Kā pirmais praktiskais solis attiecību veidošanā starp EDSO un attiecīgajām organizācijām un institūcijām, Kopējā koncepcija paredz regulāras tikšanās dialoga ietvaros, lai veicinātu atklātību un praktisko sadarbību. Šī sadarbība ietver komunikācijas darbinieku vai tikšanās vietu noteikšanu, abpusēju pārstāvniecību attiecīgās sanāksmēs un citus kontaktus, kas veicinātu sapratni par katras organizācijas konfliktu novēršanas instrumentiem. NATO un EDSO ir attīstījušas savas attiecības, balstoties uz Kopējās koncepcijas pamatiem.

Alianses apņemšanās veicināt stabilitāti, labklājību un demokrātiju visā Eiroatlantijas reģionā tika īpaši izcelta atjaunotajā Stratēģiskajā koncepcijā un citos dokumentos, ko NATO valstu un valdību vadītāji apstiprināja Vašingtonas sanāksmes laikā 1999. gada aprīlī. NATO dalībvalstis tādējādi pilnībā atbalsta EDSO pamata principus un tās vispārējo un kooperatīvo pieeju drošībai. To vēlreiz apstiprināja Alianses paziņojumi par gatavību atbalstīt EDSO darbības Eiropas drošības un stabilitātes stiprināšanā un, īpaši, miera uzturēšanas operācijās, par kurām atbildību uzņemas EDSO. EDSO ieguldījuma progress miera uzturēšanu operācijās ir atspoguļots Eiropas Drošības hartā.

Hartā iestrādātā un uzsvērtā ciešā sadarbība starp starptautiskām organizācijām tika pozitīvi novērtēta no Alianses puses. Pēdējo gadu sadarbība starp NATO un EDSO konfliktu novēršanā, miera uzturēšanā, krīzes situāciju noregulēšanas un pēckrīzes atjaunošanas darbos pilnībā atbilst Kooperatīvās drošības platformas būtībai, kas jāattīsta hartas ietvaros.

Ciešā praktiskā sadarbība starp divām organizācijām tiek stiprināta starptautisko darbību kontekstā miera atjaunošanas operācijās bijušajā Dienvidslāvijā, īpaši starp EDSO un NATO vadītajiem Stabilizācijas spēkiem (SFOR) Bosnijā-Hercegovinā un attiecībās starp EDSO un Kosovas spēkiem (KFOR) (skatīt zemāk).

Viena no iniciatīvām, kas tika pieņemtas Stambulas galotņu sanāksmē, ir Ātrās ekspertu palīdzības un sadarbības vienības (REACT) izveide. Šī ātras izvēšanas iespējas nodrošinās plašu civilo prasmi konfliktu novēršanā, krīzes situāciju noregulēšanas un atjaunošanas darbos pēc konflikta. Palielinoties EDSO spējai ātri izvietot miera uzturēšanas operāciju civilās struktūras tiek atvieglota sadarbība ar NATO vadītajiem miera uzturēšanas spēkiem, kas darbojas līdzās šīm civilajām vienībām.

EDSO Foruma sadarbībai drošības jomā (FSC) ietvaros NATO dalībvalstis sadarbībā ar citām dalībvalstīm iesniedza vairākus būtiskus priekšlikumus par aizsardzības plānošanas informācijas apmaiņu, ieroču neizplatīšanu un ieroču

nodošanu, militāro kooperāciju un kontaktiem, globālo militārās informācijas apmaiņu un stabilizācijas pasākumiem lokalizētās krīzes situācijās. No 1993. līdz 1995. gadam visi šie priekšlikumi ir veicinājuši vairāku EDSO dokumentu sagatavošanu. Alianse arī iesniedza priekšlikumus Uzticības un drošības vairošanas pasākumu (CSBM) precizēšanai, kas iekļauti EDSO Vīnes dokumentā, un tas savukārt deva ieguldījumu šī dokumenta atjaunotas un uzlabotas versijas izstrādāšanai, par ko vienošanās tika panākta 1994. gada decembrī (1994. gada Vīnes dokuments). Tagad 1994. gada versija ir aizvietota ar Vīnes dokumenta 1999. gada versiju.

Praktiskā sadarbība

Lai gan Atlantijas Alianses, EDSO un citu starpvaldību organizāciju lomas Eiroatlantijas drošības garantēšanā ir pietiekami skaidri noteiktas, īpaši būtiska ir kļuvusi praktiskā sadarbība un savstarpējais atbalsts.

Bosnijā-Hercegovinā NATO vadītie Miera uzturēšanas spēki (IFOR), kurus nomainīja SFOR, cieši sadarbojas ar EDSO Deitonā Miera līguma īstenošanā. IFOR atbalstīja EDSO, sagatavojot 1996. gada septembra vēlēšanas un nodrošināja loģistiku un drošību vēlēšanu laikā, kas norisinājās bez lieliem incidentiem. SFOR sniedza zināmu atbalstu EDSO 1997. gada municipālo vēlēšanu plānošanā un organizēšanā.

Gan IFOR, gan SFOR sniedza praktisku atbalstu EDSO Deitonā Miera līguma II Panta (CSBM) un IV Panta (subreģionālo ieroču kontroles līgumi) īstenošanā. IFOR un SFOR palīdzēja EDSO arī sniedzot informāciju par bruņojuma izvietojumu. SFOR nodrošināja loģistikas atbalstu ieroču kontroles izpildes jautājumos, piemēram, smago ieroču transportēšanā no to atrašanās vietas uz to iznīcināšanas vietu.

Kosovas krīze izvirzīja EDSO-NATO sadarbību jaunā līmenī. Vienreizējais NATO un EDSO sadarbības raksturs Kosovā Verifikācijas misijas laikā 1999. gadā ļāva abām organizācijām strādāt radoši kopā ļoti saspringtos apstākļos. KFOR pēc tam turpināja atbalstīt EDSO un citas Apvienoto Nāciju Organizācijas Misijā Kosovā iesaistītās organizācijas, garantējot drošu vidi tām uzticēto pienākumu izpildei.

Plašāku informāciju par EDSO var iegūt EDSO Sekretariātā - OSCE Secretariat, Körntner Ring 5-7, 1010 Vienna, Austria. Tel: 43 1 514 360, fax: 43 1 514 3696 (<http://www.osce.org>). Sekretariāta birojs atrodas arī Prāgā: OSCE Secretariat, Rytirska 31, 110 00 Prague 1, Czech Republic (<http://www.osceprag.cz>; E-Mail: webmaster@osceprag.cz).

EIROPAS SAVIENĪBA (ES)

Eiropas Savienība (ES) tika izveidota, balstoties uz Romas Līgumu, ko 1957. gada 25. martā parakstīja Beļģija, Francija, Itālija, Luksemburga, Nīderlande un Vācija. 1973. gadā šīm valstīm pievienojās Apvienotā Karaliste, Dānija un Īrija, 1981. gadā Grieķija, 1986. gadā Portugāle un Spānija un 1995. gadā Austrija, Somija un Zviedrija. Sarunas par Norvēģijas pievienošanu noslēdzās veiksmīgi, bet nacionālajā referendumā 1994. gada novembrī norvēģi ar 52,5 procentiem nobalsoja pret dalību Eiropas Savienībā. Pieteikumus dalībai ES ir iesniegušas Turcija un Kipra, kā arī 10 Centrālās un Austrumeiropas asociētās valstis (Bulgārija, Čehija, Igaunija, Latvija, Lietuva, Polija, Rumānija, Slovākija, Slovēnija, Ungārija).

Eiropas Savienības Padomes Māstrihtā ietvaros 1991. gada 9. un 10. decembrī valstu un valdību vadītāji pieņēma Līgumu par Politisko savienību un Līgumu par Ekonomisko un monetāro savienību, kuri kopā veido Eiropas Savienības līgumu. Līgums stājās spēkā pēc visu iesaistīto pušu ratifikācijas procedūras pabeigšanas 1993. gada 1. novembrī.

1997. gada 16. un 17. jūnijā Amsterdamā ES valstu un valdību vadītāji vienojās par vairākām izmaiņām Māstrihtas līgumā, kurām ir tieša saikne ar tālāko Eiropas Savienības Kopējo ārējo un drošības politiku. Tika panākta vienošanās par šādām izmaiņām:

- Eiropas Savienības Padomes ģenerālsekretārs uzņemsies Kopējās ārējās un drošības politikas Augstā pārstāvja funkcijas;
- viņa pakļautībā tiks izveidota Politikas plānošanas un agrās brīdināšanas vienība;
- Eiropas Savienība kopā ar Rietumeiropas Savienību sagatavos vienošanos par ciešāku sadarbību starp šīm organizācijām gada laikā no Amsterdamas Līguma stāšanās spēkā;
- humānie un glābšanas pasākumi, miera uzturēšanas uzdevumi un krīzes situāciju noregulēšanas kaujas spēku uzdevumi, ieskaitot miera atjaunošanu (tā dēvētie Rietumeiropas Savienības "Petersbergas uzdevumi", skatīt 4. nodaļu) tiks iekļauti pārstrādātajā Līgumā (J.7 pantā).

Kvalificētā vairākuma balsojuma nosacīta izmantošana tika tālāk izstrādāta Kopējās ārējās un drošības politikas kontekstā. Saskaņā ar jauno Līguma struktūru Eiropas Padome pieņems lēmumus par kopējām stratēģijām, kuras Eiropas Savienība īstenoš tajās jomās, kurās dalībvalstīm ir svarīgas kopējas intereses. Eiropas Padome nodrošinās to izpildi, īpaši, veicot kopējas darbības un pieņemot kopējas pozīcijas. Šie lēmumi tiks pieņemti ar kvalificētu

vairākumu, tomēr ietvers nosacījumu, ka dalībvalsts var ieņemt “konstruktīvas atturēšanās” pozīciju. Tas nozīmētu, ka attiecīgā dalībvalsts izvēlas nepiedalīties pieņemtā lēmuma izpildē, bet tajā pašā laikā netraucē to darīt citām dalībvalstīm. Alternatīvi, ja ir svarīgi jautājumi, kas skar valsts nacionālās intereses, attiecīgā dalībvalsts var izvēlēties bloķēt kvalificētā vairākuma balsojumu, saglabājot iespēju citām dalībvalstīm šo jautājumu no jauna iesniegt Eiropas Padomē.

Eiropas Savienības loma starptautiskajās attiecībās ir daudz lielāka nekā Kopējās ārējās un drošības politikas ietvaros pieņemtās pozīcijas un darbības. Eiropas Savienība ir pasaules lielākā tirdzniecības organizācija. Tā ir viena no lielākajām palīdzības sniedzējām jaunattīstības valstīm, viena no ievērojamākām finansu ieguldītājām Tuvo Austrumu kontekstā un lielākā finansu atbalsta sniedzēja starptautiskajām aktivitātēm ilglaicīga miera atjaunošanai bijušajā Dienvidslāvijā. Daudzām citām spēcīgām ES politikām, piemēram, lauksaimniecībai un zvejniecībai, piemīt nozīmīgs ārējais potenciāls. Eiropas Savienības lomu ārējās attiecībās vēl vairāk nostiprinās Eiropas Ekonomiskā un monetārā savienība un vienotas valūtas ieviešana.

Tāpēc ļoti būtiska nozīme tiek piešķirta tam, lai Eiropas Savienības Kopējā ārējā un drošības politika būtu saskaņota ar visām citām tās ārējām politikām. Gan Eiropas Ministru Padome, gan Eiropas Komisija saskaņā ar attiecīgajiem mandātiem ir atbildīga par Eiropas Savienības ārējo aktivitāšu saskaņu ar tās ārējām attiecībām, drošību, ekonomikas un attīstības politikām.

Šī pieeja raksturo izvēlētās politikas attīstību attiecībā uz Eiropas Savienības paplašināšanu, stratēģiju attiecībā pret Centrāleiropas un Austrumeiropas kandidātvalstu iestāšanos ES, Eiropas Savienības un Krievijas attiecībām un ES attiecībām ar Vidusjūras valstīm. Barselonas konferencē 1995. gada novembrī (skatīt 3. nodaļu) tika likti pamati nākotnes Eiro-Vidusjūras Sadarbībai, kas ietver politiskās un ekonomiskās attiecības.

Gan politiskie, gan ekonomiskie elementi līdzīgā veidā tika iekļauti arī ES-Āzijas dialoga izveidē 1996. gada martā Bankokas valstu un valdību vadītāju tikšanās laikā, kurā piedalījās 15 Eiropas un 10 Āzijas valstis. Lomē Konvencijas pārskata konferencē starp Eiropas Savienību un Āfrikas, Karību un Klusā okeāna valstīm arī tika pastiprināti politiskās sadarbības elementi. Eiropas Savienība saglabā ciešu sadarbību ar Latīņamerikas valstīm. Turklāt Eiropas Savienība uztur regulāru dialogu par savstarpēji interesējošiem politiskiem un ekonomiskiem jautājumiem un ved tiešas sarunas par tirdzniecības un investīciju jautājumiem ar Amerikas Savienotajām Valstīm gan Vispārējā līguma par tarifiem un tirdzniecību (GATT), ES-ASV Darbības plāna kontekstā.

Kopš konflikta uzliesmojuma bijušajā Dienvidslāvijā un Dienvidslāvijas Federatīvās valsts izjukšanas Eiropas Savienība iesaistījās miera atjaunošanā reģionā un sniedz humāno palīdzību kara un konflikta rezultātā cietušajām sabiedrībām un etniskajām grupām. Londonas konference par Dienvidslāviju 1992. gada augustā, kuru kopīgi vadīja Apvienoto Nāciju Organizācijas ģenerālsekretārs un Apvienotās Karalistes premjerministrs (tajā laikā Eiropas Savienības Padomes priekšsēdētājs), iezīmēja jaunu virzienu ES ārpolitikā. Tā bija pirmā kopīgā ES un Apvienoto Nāciju Organizācijas starptautiskā operācija. Jaunais Eiropas speciālais sūtnis Bosnijā vēstnieks Karloss Vestendorps no Spānijas tika nozīmēts 1997. gada maijā - pēc tam, kad par savu demisiju paziņoja bijušais Zviedrijas premjerministrs Karls Bilts. Karlosu Vestendorpu 1999. gada vasarā nomainīja Volfgangs Petrišs, bijušais Austrijas vēstnieks un Eiropas Savienības speciālais sūtnis Belgradā.

Eiropas Savienības struktūra

Eiropas Savienību veido trīs “balsti”:

- Eiropas Kopiena ir juridiskais ietvars Kopienas politikām, kas saistītas ar kopējo tirgu, starptautisko tirdzniecību, palīdzība un attīstības politiku, monetāro politiku, lauksaimniecību, zvejniecību, vides aizsardzību, reģionālo attīstību, enerģētiku, u.c.;
- Kopēja ārējā un drošības politika (CFSP);
- Sadarbība Tieslietu un iekšlietu jautājumos, ieskaitot sadarbību civilajā un kriminālajā likumdošanā, imigrācijas un patvēruma politikas veidošanā, robežkontrolē, narkotiku tirdzniecības apkarošanā, kā arī policijas sadarbība un informācijas apmaiņa.

Visus trīs galvenos Eiropas Savienības komponentus nosaka, no vienas puses, fundamentāli mērķi un pamatprincipi un, no otras puses, vienota institucionāla struktūra.

Galvenais un nozīmīgākais iekšējais Eiropas Savienības mērķis ir veicināt ekonomisko un sociālo progresu, īpaši, veidojot iekšēju telpu bez robežām un veicinot ekonomisko un sociālo saliedētību, kā arī izveidojot ekonomisko un monetāro savienību, ieskaitot vienoto valūtu. Galvenais un svarīgākais Eiropas Savienības ārējais mērķis ir aizstāvēt tās identitāti starptautiskajā arēnā, galvenokārt, caur Kopējo ārējo un drošības politiku, ieskaitot kopējās aizsardzības politikas veidošanu. Pamatprincipi, pēc kuriem vadās Eiropas Savienība, ir nacionālās identitātes respektēšana, demokrātija un pamata cilvēktiesību ievērošana.

Galvenās ES institūcijas, kas veido vienotu Eiropas Savienības institucionālo struktūru, ir šādas:

- Eiropas Parlaments, kas pārstāv 370 miljonus Eiropas Savienības pilsoņu. Tā pārziņā ir likumdošana un Eiropas Savienības institūciju izpildvaras darbību pārbaude un kontrole. Līdz 1979. gadam Eiropas Parlamenta deputātus (MEP) izvirzīja no to deputātu vidus, kuri jau bija ievēlēti nacionālajās likumdevēju institūcijās. Tiešās Eiropas Parlamenta vēlēšanas tika uzsāktas 1979. gada jūnijā. Svarīgākās Eiropas Parlamenta funkcijas var iedalīt trīs kategorijās: pirmkārt, likumdošanas funkcija, kur Parlamenta ietekmi pastiprina iespēja papildināt un pieņemt likumus, ko ierosinājusi Komisija. Tādējādi Parlaments un Padome daļa lēmuma pieņemšanas spēku daudzās jomās; otrkārt, vara pār budžetu - Eiropas Parlaments katru gadu apstiprina Eiropas Savienības budžetu; treškārt, Eiropas Savienības izpildvaras uzraudzība, izmantojot tās varu nozīmēt Komisijas prezidentu un tās locekļus. Eiropas Parlaments var uzaicināt uz jautājumu sesiju individuālus komisārus un attiecīgi Parlamentam ir arī vara atlaist Komisiju. Eiropas pilsoņiem individuāli vai kā grupai pieder petīcijas tiesības pret Parlamentu. Ombudsmens ir atbildīgs par sūdzību izskatīšanu sliktas administrācijas kontekstā, ko iesnieguši pilsoņi.
- Eiropas Savienības Padome, kas zināma kā Ministru Padome, seko Komisijas iesniegtajiem likumdošanas projektiem un ir Savienības galvenā lēmumu pieņemšanas struktūra. Padomes loma ir noteikt politiskos mērķus, koordinēt nacionālās politikas un atrisināt atšķirības starp tās dalībvalstīm vai citām institūcijām. Padomes pilnvaras attiecas uz visiem trim Eiropas Savienības balstiem. Ministru padomi veido dalībvalstu valdību ministri. Ministru līmeņa sanāksmes sagatavo dalībvalstu pastāvīgie pārstāvji.
- Komisija, kas ir atbildīga par ES Līgumu uzraudzību, veic kopienas politiku un likumdošanas projektu sagatavošanu un ierosināšanu, kā arī uzrauga attiecīgo likumu īstenošanu. Turklāt, Komisija darbojas kā Eiropas Kopienas likumdošanas aizstāvis, un tā var ierosināt lietas Eiropas Justīcijas tiesā. Komisija būtībā ir Eiropas Savienības politiku un starptautisko tirdzniecības attiecību menedžeris un izpildošā institūcija. Šo Eiropas Savienības izpildvaru veido 20 komisāri, kurus dalībvalstis ieceļ šajā postenī uz pieciem gadiem.
- Eiropas Justīcijas tiesa ir galējais Kopienas likumdošanas izvērtētājs. Tās tiesneši (viens no katras dalībvalsts, no kuriem vienu ievēl par prezidentu) pilda šķīrējtiesas funkcijas par Kopienas likumdošanas interpretāciju un pielietojumu, kā arī tās varā ir atcelt lēmumus, kas ir

pretrunā ar Kopienas dibināšanas līgumiem. Tās lēmumi ir saistoši Komisijai, nacionālajām dalībvalstīm un firmām, kā arī individuālām personām. Tādējādi tiek nodrošināta nepieciešamā juridiskā uzraudzība, lai sekmētu likumu ievērošanu visās ES aktivitātēs saskaņā ar Līgumu interpretāciju un izpildi.

- Auditortiesa noslēdz galveno Eiropas Savienības institūciju sarakstu. Tās uzdevums ir uzraudzīt Kopienas aktivitāšu finansiālos aspektus, lai nepieļautu finansu līdzekļu izšķiešanu, izmantošanu, un nodarboties ar korupcijas gadījumu atklāšanu. Tādā veidā Auditortiesa pārstāv nodokļu maksātāju intereses.
- Eiropas Investīciju banka ir Eiropas Savienības finansu institūcija, kas nodrošina kapitāla investīciju projektu kreditēšanas iespējas, lai veicinātu Eiropas Savienības ekonomisko attīstību.
- Ekonomiskā un sociālā komiteja sniedz konsultācijas Parlamentam, Padomei un Komisijai par ekonomiskām un sociālām Eiropas Savienības aktivitātēm - pēc savas iniciatīvas vai pēc attiecīgo institūciju pieprasījuma.
- Reģionu komiteja tika izveidota, lai aizsargātu reģionālās un lokālās identitātes Eiropas Savienības reģionos un nodrošinātu, ka tiek ņemts vērā to viedoklis un intereses īstenojot attiecīgu ES politiku.
- Eiropas Ombudsmens pārstāv mehānismu, kas dod iespēju upuriem, kas cietuši no jebkuras ES institūciju nepareizas administratīvas darbības, griezties pēc palīdzības.

1999. gadā Helsinku tikšanās reizē Eiropas Savienības Padomes pieņemto lēmumu rezultātā ir izveidotas vairākas pagaidu un pastāvīgas struktūras, lai tālāk attīstītu Kopējo ārējo un drošības politiku. Tās ir sīkāk apskatītas 4. nodaļā, kopā ar Eiropas Drošības un aizsardzības identitātes (ESDI) evolūciju, attiecību attīstību starp Eiropas Savienību un Rietumeiropas Savienību (WEU), kā arī kontaktu izveidi starp Eiropas Savienību un NATO. Plašāka informācija par WEU lomu saistībā ar šiem jautājumiem ir sniegta tālāk šajā sadaļā.

Kopējā ārpolitika un drošības politika (CFSP)

Eiropas Savienības politisko attiecību attīstība 70-tajos un 80-tajos gados formāli bija zināma kā Eiropas Politiskā kooperācija vai "EPC". Kopējās ārējās un drošības politikas (CFSP) izveidošana Eiropas Savienības Līguma ietvaros, kas stājās spēkā 1993. gadā, iezīmēja ievērojamu un kvalitatīvu soli uz priekšu. Galvenie CFSP mērķi, kā to nosaka Līgums, ir šādi:

- aizsargāt kopējās vērtības, pamata intereses un Eiropas Savienības neatkarību;
- stiprināt Eiropas Savienības un tās dalībvalstu drošību visos iespējamajos veidos;
- saglabāt mieru un stiprināt starptautisko drošību;
- veicināt starptautisko sadarbību; un
- attīstīt un konsolidēt demokrātiju un likuma varu, kā arī respektēt cilvēktiesības un pamata brīvības.

ES lēmumu pieņemšanas procedūras ārējās un drošības politikas jomā saglabājas starpvaldību līmenī. Eiropas Savienības Padome nosaka galvenās CFSP vadlīnijas, un - izņemot dažus lēmumus par kopējo darbību izpildi, kas aprakstītas iepriekš - visi sekojošie lēmumi šajā jomā Ministru Padomes ietvaros tiek pieņemti vienbalsīgi.

Kā daļu no efektīva CFSP attīstības procesa ES ir izveidojusi procedūru speciālo sūtņu iecelšanai, kuriem jāuzņemas specifiski uzdevumi kā Eiropas Savienības pārstāvjiem. Šī procedūra tika pielietota, lai ieceltu ES speciālos sūtņus Bosnijā, Lielo ezeru reģionā Āfrikā un Tuvajos Austrumos.

ES Starpvaldību konferences noslēgumā 1996. un 1997. gadā valstu un valdību vadītāji parakstīja Amsterdamas Līgumu. Šī Līguma ietekme uz turpmāko Eiropas Savienības Kopējo ārējo un drošības politiku, kā arī uz ES-WEU attiecībām ir aprakstīta šīs nodaļas turpinājumā.

Tālāki soļi CFSP un CESDP īstenošanas virzienā tika sperti turpmākajās Eiropas Savienības Padomes sanāsmēs, īpaši Ķelnē 1999. gada jūnijā, Helsinkos 1999. gada decembrī un Lisabonā 2000. gada martā.

CFSP ir paredzēta kā visaptverošs instruments visām ārlietu un drošības jomām. Eiropas Savienības Līgumā, kā arī ar to saistītajās deklarācijās no Rietumeiropas Savienības (WEU) dalībvalstu puses, tika panākta vienošanās, ka WEU ir jākļūst par Eiropas Savienības attīstības integrētu daļu, un ES ir jābūt spējīgai pieprasīt WEU izstrādāt un iedzīvināt CFSP aizsardzības rakstura lēmumus un darbības. Lai nodrošinātu saskaņotu darbību starp ES, WEU un NATO, Eiropas Savienības dalībvalstis tika aicinātas pievienoties WEU vai kļūt par novērotājām šajā organizācijā, un citas Eiropas NATO valstis tika aicinātas kļūt par WEU asociētajiem biedriem.

Apstiprinot šīs darbības, Eiropas Savienības līderi uzsvēra, ka NATO arī turpmāk būs pamats tās dalībvalstu kolektīvajai aizsardzībai un turpinās spēlēt nozīmīgu lomu krīzes situāciju noregulēšanā. Turklāt CESDP attīstība nemazinās dalībvalstu saistības pret Vašingtonas līguma 5. pantu (NATO ietvaros) vai Briseles līguma V pantu (WEU ietvaros).

1999. gada decembrī Helsinkos papildus jaunām pastāvīgām un pagaidu struktūrām Padome izveidoja Eiropas kopējo vadlīniju katalogu par pilnas gatavības izvietojamām militārām struktūrām un vienojās attīstīt kolektīvās militārās struktūras komandu un kontroles, izlūkošanas un stratēģiskā transporta jomās, lai nodrošinātu ES spēju veikt pilna mēroga "Petersbergas" uzdevumus. Šie mērķi tiku sasniegti ar brīvprātīgām, koordinētām nacionālām un starptautiskām darbībām.

Vadlīniju katalogs Eiropas militāro struktūru attīstībai nosaka nepieciešamību ātri izvietot - 60 dienu laikā - un saglabāt misijā vismaz vienu gadu operacionālus spēkus 60000 vīru apjomā. Tika noteikti arī mērķi mazākiem ātrās reaģēšanas elementiem ar ļoti augstu kaujas gatavības pakāpi.

Pēc trīs mēnešiem Lisabonā Eiropas Savienības Padome pozitīvi novērtēja faktu, ka pagaidu institūcijas, kas tika paredzētas saskaņā ar Helsinku lēmumiem, ir izveidotas un process ir attīstījies, nosakot vadlīnijas un nacionālos ieguldījumus, kas būtu nepieciešami minēto militāro uzdevumu izpildei. Militāro iespēju saistību konference tika plānota 2000. gada rudenī⁴.

Santa Maria da Feira, Portugālē, notikušajā Eiropas Savienības Padomes sanāksmē ministru līmenī 2000. gada jūnijā Eiropas Savienības līderi turpināja attīstīt CESDP procesu vairākās jomās un īpaši jautājumos, kas attiecas uz Padomes vēlāk pieņemto izkārtojumu, kādā trešās puses valstis var sniegt ieguldījumu ES militārajās struktūrās krīzes situāciju noregulēšanai.

Šis izkārtojums nosaka konsultāciju un/vai dalības modalitāti Eiropas NATO valstīm ārpus ES un citām valstīm, kuras ir Eiropas Savienības kandidātvalstis. ES Padome arī pieņēma lēmumu par Krievijas, Ukrainas un citu Eiropas valstu, kuras ir iesaistītas politiskajā dialogā ar Eiropas Savienību, uzaicināšanu piedalīties ES vadītās operācijās. Padome pozitīvi novērtēja Kanādas izrādīto interesi šajā kontekstā.

Turklāt Padome noteica principus, uz kuriem būtu jābalsta un jāattīsta konsultācijas un kooperācija ar NATO. Konkrētāk, tika piedāvāts izveidot četras ad hoc darba grupas, kuras risinātu šādus jautājumus: drošības jautājumi; militārie uzdevumi; nosacījumi, kas nodrošinātu ES pieeju NATO aktīviem un iespējām, kā arī pastāvīgā ES-NATO konsultāciju mehānisma noteikšana⁵.

4 Militāro iespēju saistību konferencē, kas notika Briselē 2000. gada novembrī, ES un partnervalstu aizsardzības ministri apņēmas nodot ievērojamu daļu militāros spēkus topošajiem Eiropas Ātrās reaģēšanas spēkiem.

5 Ad hoc darba grupas uzsāka sanāksmes vasarā. 2000. gada decembrī NATO ministri apsprieda panākto progresu, pozitīvi novērtējot ciešāku NATO-ES dialogu un šo organizāciju konsultācijas, lai uzlabotu sapratni abās organizācijās par efektīvu sadarbību.

Plašāku informāciju var iegūt no šeit minētajiem Eiropas Savienības institūciju birojiem, kā arī no Eiropas Savienības reģionālajiem informācijas birojiem un no Eiropas Komisijas.

The European Commission
73 rue Archimède
1040 Brussels
Belgium
Tel: 32 2 295 3844
Fax: 32 2 295 0166
Website: <http://www.europa.eu.int>

RIETUMEIROPAS SAVIENĪBA (WEU)⁶

Rietumeiropas Savienība pastāv jau kopš 1954. gada, un šodien tās sastāvā ietilpst 10 Eiropas valstis: Apvienotā Karaliste, Beļģija, Francija, Grieķija, Itālija, Luksemburga, Nīderlande, Portugāle, Spānija un Vācija. Šai organizācijai ir Padome un Sekretariāts, kuri iepriekš atradās Londonā, bet kopš 1993. gada janvāra atrodas Briselē, kā arī Parlamentārā Asambleja, kas atrodas Parīzē. WEU izveidošanas pirmsākumi meklējami Briseles Līgumā par ekonomisko, sociālo un kultūras sadarbību un kolektīvo pašaizsardzību, kuru 1948. gadā parakstīja Apvienotā Karaliste, Beļģija, Francija, Luksemburga un Nīderlande.

Līdz ar Ziemeļatlantijas Līguma parakstīšanu 1949. gadā militāro atbildību jautājumi no Briseles Līguma organizācijas vai Rietumu Savienības tika pārcelti uz Ziemeļatlantijas Aliansi. Pamatojoties uz 1954. gada Parīzes Līgumu, Itālija un Vācijas Federatīvā Republika pievienojās Briseles Līgumam un organizācija tika pārdēvēta par Rietumeiropas Savienību. Pēdējā turpina pildīt nosacījumus un uzdevumus, kuri noteikti Parīzes Līgumā.

Rietumeiropas Savienība ieguva jaunu attīstības impulsu 1984. gadā līdz ar ideju veidot "kopēju Eiropas aizsardzības identitāti", sadarbojoties tās dalībvalstīm drošības jomā un stiprinot Ziemeļatlantijas Alianses Eiropas balstu.

1987. gadā Irānas - Irākas kara laikā Rietumeiropas Savienības eksperti tikās Hāgā, lai apspriestu kopīgas rīcības iespējas Līča reģionā, lai nodrošinātu

6 2000. gada novembrī Marseļas tikšanās laikā WEU Ministru padome atzinīgi novērtēja Eiropas Savienības panākto progresu Eiropas drošības un aizsardzības politikas jomā un Atlantijas Alianses atbalstu šim procesam. Padome pieņēma vairākus lēmumus, kas saistīti ar operacionālās lomas nodošanu Eiropas Savienībai un ar darbībām, kas saistītas ar atlikušajām WEU funkcijām un struktūrām.

navigācijas brīvību reģiona naftas transporta kuģniecības līnijām. 1987. gada oktobrī WEU valstis tikās vēlreiz, lai koordinētu savu militāro klātbūtni Līcī pēc tam, kad notika uzbrukumi transporta kuģiem šajā reģionā.

Tiekoties Hāgā 1987. gada oktobrī Rietumeiropas Savienības Ministru Padome, kuru veido dalībvalstu ārlietu un aizsardzības ministri, pieņēma "Eiropas Drošības interešu platformu". Tajā tika apstiprināta apņemšanās stiprināt NATO Eiropas balstu un nodrošināt Eiropas integrāciju drošības un aizsardzības jomā. Platforma noteica Rietumeiropas Savienības attiecības ar NATO un citām organizācijām, kā arī WEU paplašināšanu un nosacījumus tās lomas tālākai attīstībai kā regulāru diskusiju forumam par aizsardzības un drošības jautājumiem, kas ietekmē Eiropu.

Pēc Pievienošanās līguma parakstīšanas un ratifikācijas 1988. gadā Portugāle un Spānija kļuva par Rietumeiropas Savienības dalībvalstīm 1990. gadā - saskaņā ar lēmumiem, kas tika pieņemti 1987. gadā par WEU paplašināšanās procesu. Nākamais solis tika sperts 1989. gada novembrī, kad Padome nolēma izveidot Drošības pētījumu institūtu, kurš atrastos Parīzē, ar uzdevumu palīdzēt attīstīt Eiropas drošības identitāti un iedzīvināt Hāgas Platformu.

Eiropas Savienības Padomes tikšanās laikā Māstrihtā 1991. gada 9. un 10. decembrī tika pieņemti vairāki lēmumi par Eiropas Savienības kopējo ārējo un drošības politiku. Rietumeiropas Savienības valstis pieņēma lēmumu par WEU lomu un tās attiecībām ar Eiropas Savienību un Atlantijas Aliansi (šie jautājumi izklāstīti Māstrihtas deklarācijā). Šos lēmumus pozitīvi novērtēja Ziemeļatlantijas Padome, kad tā tikās ministru līmeņa sesijā 1991. gada 19. decembrī. Ministri izteica paplašinātu ielūgumu Eiropas Savienības dalībvalstīm pievienoties WEU vai arī meklēt iespējas iegūt novērotāja statusu, kā arī izteica uzaicinājumu NATO Eiropas dalībvalstīm kļūt par asociētajām dalībvalstīm. Viņi vienojās par WEU kā Eiropas Savienības aizsardzības komponentes tālākas attīstības mērķiem, kā arī par Eiropas Savienības aizsardzības lēmumu un darbību izstrādāšanu un īstenošanu; vienojās par mērķi stiprināt Atlantijas Alianses Eiropas balstu, kā arī WEU dalībvalstu lomu, atbildību un ieguldījumu Alianses ietvaros; apstiprināja WEU nodomu rīkoties saskaņā ar Alianses pieņemtajām pozīcijām; stiprināt WEU operacionālo lomu, kā arī pieņēma lēmumu pārvietot WEU Padomi un Sekretariātu no Londonas uz Briseli. Tika pārrunāti arī vairāki citi priekšlikumi, ieskaitot jauno WEU lomu bruņojuma sadarbībā.

1992. gada 19. jūnijā WEU dalībvalstu ārlietu un aizsardzības ministri tikās netālu no Bonnas, lai tālāk stiprinātu WEU lomu un nāca klajā ar "Petersbergas Deklarāciju". Pamatojoties uz Māstrihtas lēmumiem šī deklarācija noteica vadlīnijas organizācijas tālākajai attīstībai. WEU dalībvalstis paziņoja gatavību piešķirt militārās vienības no saviem parastajiem bruņotajiem

spēkiem militāriem uzdevumiem WEU vadītām operācijām. Šie uzdevumi - tā saucamie "Petersbergas uzdevumi" - sastāv no humāniem un glābšanas uzdevumiem, miera uzturēšanas uzdevumiem, kā arī kaujas vienības uzdevumiem krīzes situāciju noregulēšanas ietvaros, ieskaitot miera iedibināšanu. Petersbergas Deklarācijā WEU dalībvalstis deva solījumu atbalstīt konflikta novēršanas un miera uzturēšanas darbības, sadarbojoties ar EDSO un ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomi.

Pirmo reizi Māstrihtas līgumā iestrādātās normas attiecībā uz WEU (Eiropas Savienības līguma J.4.2 pants) tika izmantotas 1996. gada novembrī. Tajā laikā Eiropas Savienības Padome pieņēma lēmumu, pieprasot WEU steidzami novērtēt, kādā veidā tā varētu veicināt ES humānās darbības, lai palīdzētu bēgļiem un pārvietotajām personām Āfrikas Lielo ezeru reģionā. WEU-ES sadarbība tika īstenota arī saistībā ar evakuācijas operāciju plānošanu, atbalstot miera uzturēšanas procesu Āfrikā, kā arī plānojot atmīnēšanas operācijas.

Nosacījumi, kas izveidoti saistībā ar Māstrihtas līgumu, pēc tam tika pārskatīti Starpvaldību konferencē (IGC) 1996./97. gadā. Tās ministru līmeņa sanāksmē Madridē 1995. gadā WEU vienojās par specifisku "WEU ieguldījumu Eiropas Savienības 1996. gada Starpvaldību konferences kontekstā". Šis dokuments izvērtēja organizācijas attīstību kopš Māstrihtas, iezīmēja četras dažādas izveles iespējas nākotnes ES-WEU sadarbībai, uzskaitīja vairākus kopēji atzītus principus un vadlīnijas par veidu, kādā palīdzēt Eiropas IGC aizsardzības jautājumos. WEU formāli šo dokumentu iesniedza Eiropas Savienības Padomei.

Pēc starpvaldību konferences 1997. gada 16. un 17. jūnijā Amsterdamā Eiropas Savienības valstu un valdību vadītāji vienojās par izmaiņām Māstrihtas līgumā, ievērojamu uzsvāru liekot uz ES nākotnes Kopējo ārējo un drošības politiku, kā arī ES-WEU attiecībām. Īpaši Petersbergas misijas - kā tās noteiktas WEU ministru līmeņa sanāksmē 1992. gada jūnijā - tika ietvertas Amsterdamas līgumā.

Amsterdamas līgums noteica, ka WEU ir neatņemama Eiropas Savienības attīstības daļa, sniedzot Eiropas Savienībai operacionālās iespējas, īpaši, Petersbergas misiju kontekstā. WEU ir jāatbalsta ES, veidojot kopējās ārējās un drošības politikas aizsardzības aspektus, un ES attiecīgi ir jāveicina ciešākas institucionālās attiecības ar WEU *"ņemot vērā iespēju integrēt WEU Eiropas Savienībā, ja ES Padome to tā izlemtu"*.

Amsterdamas līgums arī nosaka, ka *"Eiropas Savienība izmantos WEU iespējas izstrādāt un īstenot lēmumus, kā arī ar Eiropas Savienības aizsardzību saistītās darbības"*, piešķirot Eiropas Savienībai kompetenci izveidot vadlīnijas attiecībā uz WEU par jautājumiem, kuros ES varētu

izmantot WEU iespējas. Tādos gadījumos visas ES dalībvalstis, ieskaitot tās, kuras nav pilntiesīgas WEU dalībvalstis, būs tiesīgas pilnībā piedalīties attiecīgajās misijās un uzdevumos. Tādā pašā veidā ES Padome, pamatojoties uz vienošanos ar WEU institūcijām, varētu veikt nepieciešamos praktiskos pasākumus, lai ļautu ES dalībvalstīm sniegt ieguldījumu un pilnībā un līdzvērtīgi piedalīties plānošanas un lēmumu pieņemšanas procesā WEU ietvaros.

Amsterdamas līguma 17. pantam pievienotais protokols - gadu pēc šī līguma stāšanās spēkā nosaka - ka ES kopā ar WEU, veiktu pasākumus sadarbības uzlabošanai starp šīm divām organizācijām. WEU tās "Deklarācijā par Rietumeiropas Savienības lomu un tās attiecībām ar Eiropas Savienību un ar Atlantijas Aliansi", kas tika pieņemta WEU ministru līmeņa sanāksmē 1997. gada 22. jūlijā, ņēma vērā tās Amsterdamas līguma daļas, kuras attiecas uz WEU. Deklarācija arī izteica WEU sapratni par tās lomu un attiecībām ar ES, kā arī ar Atlantijas Aliansi, raksturojot WEU kā Eiropas Savienības attīstības neatņemamu sastāvdaļu. Tas nodrošinātu pieeju operacionālām iespējām, īpaši Petersbergas misiju kontekstā, un kalpotu kā būtisks elements ESDI attīstībā Alianses ietvaros saskaņā ar Parīzes Deklarāciju un NATO ministru lēmumiem, kuri tika pieņemti Berlīnē, 1996. gada jūnijā.

Pēc Amsterdamas un WEU 1997. gada 22. jūnija deklarācijas tika sperti nākamie soļi WEU-ES attiecību attīstībā. 1997. gada septembrī WEU Padome ieviesa pasākumus, lai harmonizētu sešu mēnešu prezidentūras, kuras ietvaros rotē gan WEU, gan arī ES dalībvalstis. Tiekoties Erfurtē, Vācijā, 1997. gada novembrī, ES ministri apstiprināja lēmumu uzlabot WEU novērotājvalstu operacionālo lomu saskaņā ar Amsterdamas līguma 17.3 pantu. Erfurtē ministri arī apstiprināja lēmumu saistībā ar asociēto valstu un novērotājvalstu dalības modalitātēm WEU operācijās.

Pēc 1991. gada WEU attīstīja struktūru, kuras ietvaros arvien pieaugošs skaits Eiropas valstu saistīja sevi ar šīm aktivitātēm. Otrajā WEU izdotajā Māstrihtas deklarācijā 1991. gadā WEU aicināja ES dalībvalstis pievienoties WEU - pamatojoties uz nosacījumiem, par kuriem jāvienojas saskaņā ar modificēto Briseles līguma XI pantu - vai arī kļūt par novērotājvalstīm. Vienlaicīgi, citas NATO Eiropas dalībvalstis tika aicinātas kļūt par WEU asociētajām valstīm "tādā veidā, kas dotu iespēju pilnībā piedalīties WEU aktivitātēs". Petersbergas deklarācija noteica to Eiropas Savienības un NATO dalībvalstu tiesības un saistības kā nākamajām dalībvalstīm, novērotājiem vai asociētajām valstīm. Romas ministru līmeņa sanāksmē 1992. gada 20. novembrī WEU dalībvalstis vienojās par organizācijas paplašināšanu un aicināja Grieķiju kļūt par tās desmito dalībvalsti pēc attiecīgas parlamenta ratifikācijas procedūras.

1994. gada 9. maijā tiekoties Luksemburgā WEU Ministru Padome nāca klajā ar “Kiršbergas Deklarāciju”, saskaņā ar kuru deviņas Centrālās un Austrumeiropas valstis, kas bija parakstījušas “Eiropas Līgumu” ar ES, ieguva “Asociēto partneru statusu”⁷ (lai atšķirtu no Islandes, Norvēģijas un Turcijas, kuras ir Asociētās dalībvalstis). Slovēnija kļuva par Asociēto partneri 1996. gadā.

Griekija formāli pievienojās WEU 1995. gadā. Islandei, Norvēģijai un Turcijai kā NATO dalībvalstīm tika piešķirts Asociēto dalībvalstu statuss. Dānija un Islande kā Eiropas Savienības dalībvalstis kļuva par novērotājām. Pēc to pievienošanās Eiropas Savienībai 1995. gada 1. janvārī un pēc parlamentāro procedūru pabeigšanas Austrija, Somija un Zviedrija arī kļuva par WEU novērotājvalstīm. 1999. gada 23. martā pēc iestāšanās NATO par Asociētajām dalībvalstīm kļuva Čehija, Ungārija un Polija.

Tādā veidā šo lēmumu rezultātā tika radīta mainīgās ģeometrijas sistēma ar trīs dažādiem dalības un pievienošanās līmeņiem, kā arī novērotāja statuss:

- Dalībvalstis (gan NATO, gan ES dalībvalstis);
- Asociētās dalībvalstis (NATO, bet ne ES dalībvalstis);
- Asociētie partneri (ne NATO, ne ES dalībvalstis);
- Novērotāji (ES, bet ne NATO dalībvalstis. Arī Dānija izvēlējās novērotāja statusu).

Petersbergas uzdevumu īstenošana

90-tajos gados WEU attīstīja attiecības ar vairākām citām valstīm un reģioniem. Dialogs ar Krieviju nodrošināja politiskās konsultācijas un praktisku sadarbību par abas puses interesējošiem jautājumiem. Šī sadarbība, piemēram, ietvēra Krievijas satelītu speciālistu dalību WEU Satelītu centrā. WEU arī izveidoja dialogu ar Ukrainu, pamatojoties uz kopējo WEU/Ukrainas komunikē, kas tika parakstīts 1996. gada septembrī, un dialogu ar sešām Vidusjūras valstīm ārpus WEU (Alžīrija, Ēģipte, Izraēla, Mauritānija, Maroka un Tunisija). Šie dialogi nodrošināja iespēju informēt šīs valstis par WEU aktivitātēm un apmainīties ar viedokļiem par savstarpēji interesējošiem jautājumiem - tādiem, kā iegūtā pieredze miera uzturēšanas operācijās. Starptautiskās sabiedrības darbību kontekstā WEU arī ir uzsākusi darbu, kas saistīts ar palīdzības sniegšanu Āfrikas valstīm attīstot efektīvas miera uzturēšanas struktūras.

7 Bulgārija, Čehija, Igaunija, Latvija, Lietuva, Polija, Rumānija Slovākija un Ungārija.

Pamatojoties uz Māstrihtā un Petersbergā pieņemtajiem lēmumiem tika uzsākti attiecīgi pasākumi WEU operacionālo iespēju attīstīšanā, lai nodrošinātu organizāciju ar nepieciešamajiem instrumentiem, kas būtiski Petersbergas misiju veikšanai. Šajā kontekstā WEU Padomes pakļautībā tika izveidota WEU Plānošanas vienība, lai veiktu attiecīgo WEU operāciju plānošanu un regulāri izveidotu un atjaunotu WEU (FAWEU) deleģēto Spēku sarakstus. WEU nav savu pastāvīgu militāru spēku vai komandstruktūru. Tādējādi militārās vienības un komandstruktūras, ko nozīmējušas WEU dalībvalstis, var tikt izmantotas dažādos iespējamajos WEU uzdevumos. Tās ietver gan nacionālās vienības, gan arī vairākus daudznacionālus formējumus, tādus kā Eiropas korpuss, Daudznacionālā Centrālā divīzija, Apvienotās Karalistes/Nīderlandes Jūras desanta spēki, Eurofor un Euromarfor, Pirmais Vācijas-Nīderlandes Korpusa Štābs un Spānijas-Itālijas Jūras desanta spēki⁸.

Citi pasākumi, kas vērsti uz WEU operacionālo iespēju attīstīšanu, bija Satelītu centra izveidošana Torrejonā, Spānijā, ko atklāja 1993. gada aprīlī, lai analizētu ieroču kontroles līgumu verifikācijai, krīžu novērošanai un noregulēšanai nepieciešamos satelītu datus, atbalstot WEU operācijas; Situāciju centra izveidošana (sāka darboties 1996. gada jūnijā) krīzes reģionu novērošanai, kurus ir noteikusi WEU Padome, un WEU operāciju progresu novērtēšanai; un Militāro pārstāvju komitejas izveidošana un WEU galvenās mītnes militāro struktūru reorganizācija 1998. gadā saskaņā ar WEU ministru pieņemtajiem lēmumiem to tikšanās laikā Parīzē un Erfurtē 1997. gada maijā un novembrī.

Sadarbība starp Rietumeiropas Savienību un NATO uzlaboja WEU aktivizācijas procesu un šīs attiecības pakāpeniski kļuva intensīvākas. 1992. gada 21. maijā Rietumeiropas Savienības Padome noturēja pirmo formālo tikšanos ar Ziemeļatlantijas Padomi NATO galvenajā mītnē. Pēc tam WEU ģenerālsekretārs regulāri piedalījās Ziemeļatlantijas Padomes ministru līmeņa sanāksmēs, un līdzīgi NATO ģenerālsekretārs piedalījās WEU ministru līmeņa sanāksmēs. Ziemeļatlantijas un WEU Padomes uzsāka regulāras tikšanās četras reizes gadā - ar iespēju tikties biežāk, ja tas būtu nepieciešams. Tika panākta vienošanās par Drošības līgumu starp NATO un WEU, lai veicinātu slepenas informācijas apmaiņu. Citi uzlabotas praktiskās sadarbības piemēri ir WEU pieeja NATO integrētajai komunikāciju sistēmai, pamatojoties uz NATO-WEU Saprātnes memorandu, un regulāras konsultācijas starp abu organizāciju sekretariātiem un militārajiem štābiem.

8 Eiropas korpuss: Beļģija, Francija, Luksemburga, Spānija, Vācija. Daudznacionālā Centrālā divīzija (MND(C)) veido daļu no Reaģēšanas spēkiem, kas ir pieejami NATO Alianses Eiropas spēku virspavēlniekam, NATO integrēto militāro struktūru ietvaros. Eurofor (ātrā izvietojuma spēki) un Euromarfor (jūras spēki) ietver spēkus no Francijas, Itālijas, Portugāles un Spānijas.

Nozīmīgs nākošais solis pretim ciešākai sadarbībai starp NATO un WEU tika sperts NATO Briseles valstu un valdību vadītāju tikšanās laikā 1994. gada janvārī. 16 Alianses dalībvalstis deva pilnu piekrišanu Eiropas Drošības un aizsardzības identitātes attīstībai, kurai būtu jāstiprina Alianses Eiropas balsts, lai uzņemtos lielāku atbildību par kopējo drošību un aizsardzību. Dalībvalstis izteica savu atbalstu stiprināt Alianses Eiropas balstu caur Rietumeiropas Savienību, kas tika izveidota kā Eiropas Savienības aizsardzības komponente. Lai izvairītos no iespēju dublēšanas NATO piekrita piešķirt tās kolektīvos militāros līdzekļus, pamatojoties uz konsultācijām ar Ziemeļatlantijas Padomi, "*WEU operācijām, kuras uzņemtos Eiropas sabiedrotie, lai izpildītu to Kopējo ārējo un drošības politiku*". Papildus valstu un valdību vadītāji apstiprināja Apvienoto kopīgo operatīvo spēku (CJTF - skatīt 12. nodaļā) koncepciju kā līdzekli neparedzētu situāciju plānošanai un kopīgu operāciju veicināšanai. Viņi norādīja, ka koncepcija ir jāīsteno tādā veidā, kas nodrošinātu atdalāmas, bet ne atdalītas militārās iespējas, kas varētu tikt izmantotas NATO vai WEU vajadzībām un atbilstu Eiropas prasībām, un sniegtu papildus ieguldījumu Alianses drošībā. Tajā pašā laikā vadītāji apstiprināja, ka Alianse saglabājas kā būtiskākais konsultāciju forums starp tās dalībvalstīm un kā vieta, kurā tiek panākta vienošanās par politiskajiem jautājumiem, kas attiecas uz Alianses drošības un aizsardzības saistībām Vašingtonas līguma ietvaros.

Tiekoties 1996. gada jūnijā NATO ārlietu un aizsardzības ministri pieņēma lēmumu par Eiropas Drošības un aizsardzības identitātes veidošanu NATO ietvaros - kā NATO iekšējās adaptācijas procesa svarīgu sastāvdaļu. Tas dotu iespējas visiem Eiropas sabiedrotajiem sniegt daudz saskaņotākus un efektīvākus ieguldījumus Alianses misijās un aktivitātēs kā kopējas atbildības izpausmi, rīkoties pašiem - kā tas tiek pieprasīts, un stiprināt transatlantiskās attiecības. Izmantojot pilnībā CJTF koncepcijas priekšrocības, šī identitāte tiktu balstīta uz stabiliem militāriem principiem, tiktu atbalstīta ar attiecīgu militāro plānošanu un dotu iespēju veidot militāri sabalansētus un efektīvus spēkus, kas spēj darboties WEU politiskās kontroles un stratēģiskā vadībā, ņemot vērā visu Eiropas sabiedroto dalību, ja tie pieņemtu tādu lēmumu. Madrides valstu un valdību vadītāju tikšanās laikā 1997. gada jūlijā NATO valstu un valdību vadītāji pozitīvi novērtēja ievērojamos sasniegumus, kas panākti veidojot Eiropas Drošības un aizsardzības identitāti Alianses ietvaros, īstenojot nozīmīgos ārlietu un aizsardzības ministru lēmumus, kas tika pieņemti 1996. gada jūnijā, un uzdeva Ziemeļatlantijas Padomei Pastāvīgās sesijas ietvaros ātri pabeigt tās darbu sadarbībā ar WEU.

WEU/NATO Kopējās krīzes situāciju noregulēšanas mācības pirmo reizi tika organizētas 2000. gada februārī, lai novērtētu ar EDAl saistītās koncepcijas un pasākumus, kas nepieciešami WEU vadīto operāciju veikšanai,

izmantojot NATO militāros līdzekļus un iespējas. Kopējas NATO-WEU ierindas mācības (JES-01) tika plānotas 2001. gadā.

Pamatojoties uz Helsinku Eiropas Savienības Padomes 1999. gada lēmumiem WEU ārlietu un aizsardzības ministri atzina, ka ES jauno pienākumu izpilde drošības jomā atstās dziļu iespaidu uz WEU kā organizāciju kopumā. Tiekoties Porto, Portugālē 2000. gada maijā tie deva instrukcijas WEU Pastāvīgajai padomei veikt pasākumu pārbaudi, kurus būtu nepieciešams veikt attiecīgā laikā posmā. Tika izdoti arī paskaidrojumi saistībā ar Kopējās ārējās un drošības politikas ietekmi uz Briseles līgumu un WEU kopumā. Pamatojoties uz lēmumiem, kas tika pieņemti WEU ministru tikšanās laikā Marselē 2000. gada novembrī, nākamā WEU Francijas prezidentūra uzsvēra, ka Briseles līguma V pants turpinās atainot savstarpējo dalībvalstu apņemšanos attiecībā uz to kolektīvo aizsardzību. Tika noteikti attiecīgi pasākumi, lai izpildītu atlikušās WEU funkcijas līdz laikam, kad sāks darboties Eiropas Savienība.

WEU veiktie operacionālie uzdevumi

WEU sniedza savu ieguldījumu starptautiskajās operācijās Bosnijas-Hercegovinas konflikta kontekstā kopš 1992. gada un Albānijas krīzes kontekstā 1997. gadā - gan veidojot WEU operācijas, gan arī vadot kopējas operācijas ar NATO, lai atbalstītu Apvienoto Nāciju Organizācijas aktivitātes konflikta izbeigšanai bijušajā Dienvidslāvijā.

1992. gadā WEU dalībvalstis pieņēma lēmumu rast iespēju izmantot jūras spēkus, lai kontrolētu Adrijas jūrā pakļaušanos ANO Drošības padomes rezolūcijām, kas vērstas pret Dienvidslāvijas Federatīvo Republiku (Serbiju un Montenegro). Līdzīgus pasākumus veica arī Ziemeļatlantijas Padome ministru līmeņa sesijas ietvaros, kas sadarbībā ar WEU notika EDSO valstu un valdību vadītāju sanāksmes laikā Helsinkos 1992. gada 10. jūlijā.

Ziemeļatlantijas Padomes un Rietumeiropas Savienības Padomes kopējās sesijas laikā 1993. gada 8. jūnijā tika apstiprināta NATO/WEU apvienotā embargo īstenošanas operācijas koncepcija divu organizāciju vadībā. Viens komandieris tika nozīmēts kā vadītājs apvienotajiem NATO/WEU spēkiem Adrijas jūrā. Šī lēmuma īstenošana ir sīkāk aprakstīta 5. nodaļā.

1993. gada 5. aprīlī WEU Ministru padome pieņēma lēmumu sniegt palīdzību Bulgārijai, Ungārijai un Rumānijai to darbībās, realizējot ANO embargo pār Danubi. Palīdzība tika sniegta civilās policijas un muitas operāciju formā, kuras tika koordinētas ar citām organizācijām un konkrēti ar Eiropas

Savienību un EDSO. Pēc ANO sankciju atcelšanas tika pārtrauktas gan Adrijas jūras, gan arī Danubes operācijas.

1994. gada jūlija sākumā WEU deva pozitīvu atbildi par atbalstu ES Administrācijai, kura tika veidota Mostarā, nosūtot policijas vienību. WEU policijas vienības mērķis bija palīdzēt bosniešu un horvātu pusēm Mostarā izveidot vienotus policijas spēkus. Pēc ES Administrācijas mandāta beigām 1996. gada jūlijā līdz gada beigām tika nozīmēts ES Speciālais sūtnis. WEU policijas vienība turpināja sniegt atbalstu līdz tam brīdim, kad Speciāla sūtņa pilnvaras tika nodotas vietējai pašvaldībai 1996. gada 15. oktobrī.

1997. gadā WEU Padome, Albānijas krīzes kontekstā, pieņēma lēmumu izvietot Daudznacionālo konsultatīvo policijas elementu (MAPE), lai papildinātu Daudznacionālo aizsardzības spēku darbību, kurus izveidoja un izvietoja vairākas Eiropas valstis ANO Drošības padomes vadībā (Rezolūcija 1101). Pirmās WEU operācijas uzdevums par MAPE lomu, kuru vadīja WEU Padome ar WEU Sekretariāta un Plānošanas vienības, bija informācijas un padomu sniegšana Albānijas policijas struktūrām par policijas darbībām un kārtības atjaunošanu, kā arī par to atbildību vēlēšanu procesā. Šo spēku izvietošana sākās 1997. gada maijā, un ieguldījumus šajā misijā sniedza WEU dalībvalstis, asociētās dalībvalstis, novērotāji un asociētie partneri. Pēc Albānijas valdības lūguma MAPE mandāts tika ievērojami pagarināts.

1999. gada maijā, pēc Eiropas Savienības pieprasījuma, WEU uzsāka Atmīnēšanas palīdzības misiju Horvātijas Republikā. Marseļas WEU Ministru padomē 2000. gada novembrī tika pieņemts lēmums, ka misija ir jāturpina WEU ietvaros līdz mandāta beigām 2001. gada maijā.

Plašāku informāciju par Rietumeiropas Savienību un lēmumiem, kas saistīti ar WEU operacionālās lomas nodošanu ES, un pasākumiem, kas saistīti ar WEU atlikušajām funkcijām un struktūrām, var saņemt:

Western European Union
(Rietumeiropas Savienības
Ģenerālsekretariāts)
Secretariat-General
4 rue de la Régence
Brussels, Belgium
Tel: 32 2 500 4455
Fax: 32 2 511 3519
e-mail: eo.presse@skynet.be
Website: <http://www.weu.int>

Western European Union Assembly
(WEU Drošības pētījumu institūts)
43 avenue du Président Wilson
75775 Paris Cedex 16,
France
Tel: 33 1 53 67 22 00
Fax: 33 1 47 20 45 43
E-Mail: 100315.240@compuserve.com
Website: <http://www.weu.int/assembly>

WEU Institute for Security Studies
(Rietumeiropas Savienības Asambleja)
43 Avenue du Président Wilson
75775 Paris Cedex 16
France
Tel 33 1 53 67 22 00
Fax: 33 1 47 20 81 78
E-Mail: weu.iss@csi.com
Website: <http://www.weu.int/institut>

EIROPAS PADOME

Eiropas Padome tika izveidota 1949. gada 5. maijā, "*lai panāktu lielāku vienotību starp tās dalībvalstīm ar mērķi saglabāt un izplatīt ideālus un principus, kuri ir to kopējais mantojums, un veicināt to ekonomisko un sociālo progresu*". Padomes vispārējais mērķis ir aizstāvēt cilvēktiesību pamatprincipus, plurālistisku demokrātiju un likuma varu, kā arī uzlabot Eiropas pilsoņu dzīves kvalitāti⁹.

Eiropas Padomē ietilpst 43 dalībvalstis (skatīt zemāk). Visjaunākās dalībvalstis ir Ungārija (1990), Polija (1991), Bulgārija (1992), Igaunija, Lietuva, Slovēnija, Čehija, Slovākija un Rumānija (1993), Andora (1994), Latvija, Albānija, Moldova, bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika¹⁰ un Ukraina (1995), Krievija un Horvātija (1996), Gruzija (1999), Armēnija un Azerbaidžāna (2001).

Padomi veido Ministru komiteja, kuras ietvaros vienošanās tiek panāktas pamatojoties uz valdību kopējām darbībām, un Parlamentārā Asambleja ar 291 pārstāvi, kuri izsaka priekšlikumus jaunām aktivitātēm un plašāk kalpo kā parlamentārs forums. Dažas no Eiropas Padomes aktivitātēm ir atvērtas arī valstīm ārpus šīs organizācijas. Bosnijai-Hercegovinai (kopš 1994. gada 28. janvāra) un Dienvidslāvijas Federatīvajai Republikai (kopš 2001. gada 22. janvāra) ir speciālā viesu statuss Parlamentārajā Asamblejā. 1997. gadā speciālā viesu statuss Parlamentārajā Asamblejā tika pārtraukts Baltkrievijai, un tika iesaldēts arī šis valsts pievienošanās process Eiropas Padomei. Kanādai, Izraēlai un Meksikai ir novērotāja statuss Parlamentārajā Asamblejā un Kanādai, Svētajam Krēslam, Japānai, Meksikai un Amerikas Savienotajām Valstīm ir novērotāja statuss Eiropas Padomes Ministru komitejā.

Aptuveni 165 starpvaldību konvencijas un līgumi ir noslēgti Padomes ietvaros, kur galvenās starp tām ir Konvencija par cilvēktiesību un

9 Eiropas Padomes Statūti, 1. nodaļa, 1. pants.

10 Turcija atzīst Maķedonijas Republiku ar tās konstitucionālo nosaukumu.

fundamentālo brīvību aizsardzību, Eiropas Kultūras konvencija, kā arī Eiropas Sociālā harta. Eiropas Padomes valstu un valdību vadītāju tikšanās laikā Vīnē 1993. gadā tika uzsvērts tās nozīmīgais ieguldījums demokrātijas drošībai Eiropā. Demokrātijas drošības koncepcijai ir divi aspekti: pirmkārt, pilnīga plurālisma nepieciešamība un parlamentārā demokrācija par cilvēktiesību universālo dabu un to nedalāmību, par likuma varu un kopējo kultūras mantojumu, kas tiek bagātināts no tā dažādības, kalpo kā pamata nosacījums drošībai; un, otrkārt, spēcīga un visaptveroša Eiropas sadarbība, pamatojoties uz šīm vērtībām kā metodi, veidojot uzticību visā kontinentā, kas vienlaicīgi var novērst konfliktus un palīdzēt rast risinājumus kopējām problēmām. Demokrātiskās drošības veicināšana ir nozīmīgs ieguldījums Eiropas drošības riska samazināšanā. Bez riska mazināšanas, kas saistīta ar atgriešanos pie totalitāra vadības stila, tā piedāvā risinājumus problēmām, kas rodas no nopietniem un apjomīgiem pamata brīvību un cilvēktiesību pārkāpumiem, ieskaitot diskrimināciju pret noteiktu iedzīvotāju daļu; ievērojamām problēmām likuma varas struktūrā; agresīvu nacionālismu, rasismu un neiecietību, kā arī starpetnisko spriedzi un konfliktiem, terorismu un organizēto noziedzību; sociālo sadalīšanos, dažādību un spriedzi lokālā un reģionālā līmenī.

Eiropas Padome rīkoja savu otro valstu un valdību vadītāju tikšanos Strasbūrā 1997. gada oktobrī un pieņēma Darbības plānu ar galvenajiem uzdevumiem, kas veicami Padomei laika posmā līdz tās 50. dibināšanas gadadienai 1999. gada maijā un arī pēc tam. Darbības plāns pieskārās jautājumiem, kas saistīti ar demokrātiju un cilvēktiesībām, sociālo saliedētību, pilsoņu drošību, demokrātiskajām vērtībām un kultūras dažādību. 1998. gada 1. februārī stājās spēkā Eiropas Padomes Ietvara konvencija par nacionālo minoritāšu aizsardzību. Papildus tam, Padome apstiprināja un izveidoja jaunu Cilvēktiesību tiesu, kas uzsāka savu darbu 1998. gada 1. novembrī saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību konvencijas nosacījumiem, kas paredz tiesas izveidošanu.

Darbības plāns arī noteica pasākumus, kādus nepieciešams veikt, lai ieceltu Eiropas Padomes Cilvēktiesību komisāru. Komisāru pirmo reizi iecēla 1999. gadā. Visbeidzot, tika izveidota uzraudzības procedūra, lai nodrošinātu efektīvu visu dalībvalstu uzņemto saistību izpildi. Konfidenciāls, konstruktīvs un nediskriminējošs dialogs tiek uzturēts gan valdību līmenī Ministru komitejas ietvaros, gan arī parlamentārajā līmenī ar Parlamentārās Asamblejas starpniecību.

Ievērojamais dalībvalstu pieaugums Eiropas Padomē kopš aukstā kara beigām un pieaugošais apstiprināto konvenciju skaits norāda uz dalībvalstu valdību apņemšanos izveidot sadarbības struktūras, lai izvairītos no jaunām plaisām kontinentā un veidotu kopēju Eiropas demokrātisko nāciju civilizāciju.

Eiropas Padomes darbības šajās jomās tādējādi papildina tās aktivitātes, ko veic Ziemeļatlantijas Alianse. Eiropas Padome meklē iespējas realizēt Darbības plānu sadarbībā ar Eiropas un citām starptautiskām organizācijām, tādām kā Eiropas Savienība un EDSO.

Eiropas Padome - dalībvalstis

Albānija	Bulgārija	Krievija	Sanmarīno
Andora	Čehija	Latvija	Slovākija
Armēnija	Dānija	Lietuva	Slovēnija
Apvienotā	Francija	Lihtenšteina	Somija
Karaliste	Griekija	Luksemburga	Spānija
Austrija	Gruzija	Malta	Šveice
Azerbaidžāna	Horvātija	Moldova	Turcija
Beļģija	Igaunija	Nīderlande	Ukraina
Bijušās	Islande	Norvēģija	Ungārija
Dienvidslāvijas	Itālija	Polija	Vācija
Maķedonijas	Īrija	Portugāle	Zviedrija
Republika ¹¹	Kipra	Rumānija	

Kandidātvalstis

Bosnija

Īpašā viesa statuss Parlamentārajā Asamblejā

Bosnija
Dienvidslāvijas
Federatīvā
Republika

Novērotāja statuss Ministru komitejā

Kanāda Svētais Krēsls Japāna Meksika Amerikas Savienotās Valstis

Novērotāja statuss Eiropas Padomes Parlamentārajā Asamblejā

Kanāda Izraēla Meksika

Plašāka informācija:

Council of Europe, (Eiropas Padome)
67075 Strasbourg,
France
Tel: 33 3 88 41 20 00
Fax: 33 3 88 41 27 81/82/83
Website: <http://www.coe.fr>

11 Turcija atzīst Maķedonijas Republiku ar tās konstitucionālo nosaukumu.

